

Univerzita Karlova
Fakulta humanitních studií

Program řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích

Bc. Monika Stránská

Studující matky a jejich strategie zvládnání vysokoškolského studia

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Petr Vrzáček, Ph.D.

Praha 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a prameny. Současně dávám svolení, aby má práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a v souladu s autorskými právy byla používána ke studijním účelům.

V Praze dne 19. června 2024

Monika Stránská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu Mgr. Petru Vrzáčkovi, Ph.D., který mi během tvorby práce byl velkou pomocí.

Dále bych ráda poděkovala všem dotazovaným ženám, které mi věnovaly svůj čas a energii při rozhovorech i ve svém velmi nabitém životním programu.

Obsah

1. ABSTRAKT.....	6
2. ÚVOD.....	8
3. VSTUPNÍ DISKUZE.....	9
PROČ CHCI PROJEKT REALIZOVAT?.....	9
ČEHO TÍM CHCI DOSÁHNOUT?.....	9
JAK SVÉHO CÍLE DOSÁHNU?.....	9
4. POZICIONALITA.....	10
5. CÍL VÝZKUMU.....	11
6. TEORETICKÉ UKOTVENÍ.....	12
ROLE ŽENY A MATKY V RODINĚ:.....	12
Liberální pohled.....	15
Feministický pohled.....	15
Konzervativní pohled.....	16
HISTORIE STUDIA ŽEN:.....	17
HISTORIE MATEŘSTVÍ:.....	20
CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ:.....	21
REAKCE UNIVERZIT NA PODPORU STUDUJÍCÍCH MATEK:.....	22
VHLED DO SITUACE V JINÝCH ZEMÍCH:.....	23
7. METODOLOGIE.....	25
TEORETICKÉ UKOTVENÍ METODOLOGIE:.....	25
METODA VYTVÁŘENÍ DAT:.....	26
POPULACE:.....	26
VZOREK:.....	27
LIMITY DESIGNU VÝZKUMU:.....	27
METODOLOGICKÝ POSTUP V MÉM VÝZKUMU:.....	27
ETIKA:.....	28
8. PRAKTICKÝ VÝZKUM.....	29
OTÁZKY DO SCÉNÁŘE ROZHOVORU:.....	29
ROZHOVORY:.....	30
Informantka MP.....	30
Informantka KS.....	33
Informantka PK.....	36
Informantka PT.....	40
Informantka PA.....	43
Informantka JK.....	48

Informantka AH.....	54
Informantka EH.....	59
Informantka VO.....	61
Informantka AJ.....	64
Informantka AH.....	69
Informantka MJ.....	72
Informantka KF.....	75
9. POPIS STRUKTURY DOTAZNÍKU.....	78
10. ODPOVĚĎ NA VÝZKUMNOU OTÁZKU.....	81
11. PREZENTACE ZJIŠTĚNÍ.....	82
12. DOPORUČENÍ.....	85
MOJE OSOBNÍ ZKUŠENOST:.....	87
13. ZÁVĚR.....	88
14. ZDROJE.....	90
ZDROJE ODBORNÉ LITERATURY:.....	90
ZDROJE METODOLOGIE:.....	92
ZDROJE OBRÁZKŮ:.....	93
15. PŘÍLOHY.....	Chyba! Záložka není definována.
SEZNAM OBRÁZKŮ:.....	Chyba! Záložka není definována.
PROJEKT DP:.....	Chyba! Záložka není definována.

1. ABSTRAKT

Hlavním tématem práce je pojednání o strategii žen, které jsou zároveň na mateřské či rodičovské dovolené a zároveň studují na vysoké škole, takže musí kloubit dvě náročné životní role.

Jedná se o mapování zvládnání jejich složité životní situace. Díky zkušenostem těchto žen by mohl vzniknout jakýsi návod pro ostatní studující ženy, které by se mohly cítit lépe, že v tak náročné situaci nejsou samy.

V teoretické části je shrnuto historické pojetí ženy v rodině z různých úhlů pohledu. Dále je shrnuto vzdělávání žen v českých zemích a jeho vývoj, stejně tak i věkový vývoj žen, kdy se staly matkami, za posledních sto let. Následně je popsána současná situace v celoživotním vzdělávání a reakce univerzit na studující matky.

Praktická část je celá věnována kvalitativnímu výzkumu, který byl realizován prostřednictvím rozhovorů s matkami na mateřské či rodičovské dovolené, které zároveň studovaly či stále studují vysokou školu. Tyto ženy jsou rozdílného studijního zaměření, věku a počtu dětí. Liší se i města, ve kterých studovaly či stále studují.

Hlavním zjištěním mé práce je skutečnost, že jsou ženy rády, že se pro studium rozhodly, i přes náročnost celé situace. Dále potvrzují, že by toto nezvládly nebýt rodiny (manžela či rodičů), která jim výrazně pomáhá.

Hlavním významem práce by mělo být zmapování situace těchto žen a zveřejnění jejich náročné situace, zároveň i stručné shrnutí informací ohledně studia či mateřství žen v posledních letech.

KLÍČOVÁ SLOVA: žena, mateřská dovolená, rodičovská dovolená, studium, mateřství, matka, informovanost, dítě, dvojí role, učení se, náročná životní situace, volný čas

ABSTRACT

The topic of the thesis is a discussion of the strategy of women who are on maternity leave or parental leave and studying at university at the same time, so they have to combine two demanding life roles.

It is about mapping the management of their complicated life situation. Thanks to the experience of these women, a kind of manual for other female students could be created so the women could feel better, they are not alone in such a difficult situation.

The theoretical part summarizes the historical conception of women in family from different points of view.

Furthermore, the education of women in the Czech countries and its development is summarized, as well as the age development of women, when they became mothers, in the last hundred years. Subsequently, the current situation is described in lifelong learning and university responses to student mothers.

The whole practical part is devoted to the qualitative research that was carried out through interviews with mothers on maternity or parental leave who at the same time studied or have been still studying at university. These women are of different study focus, age and the number of children. The cities in which they studied or have been still studying are also different.

The main finding of my thesis is the fact that the women are glad that they decided to study despite the difficulty of the whole situation. Above that they confirm that they would not have been able to do this without their families (husband or parents) helping them significantly.

The main importance of the thesis should be mapping the situation of these women and publishing their demanding situation, as well as a brief summary of information regarding women's studies or motherhood in last years.

KEY WORDS: woman, maternity leave, parental leave, study, motherhood, mother, awareness, child, dual role, learning, demanding, life situation, free time

2. ÚVOD

Tato diplomová práce se zabývá situací žen, které jsou či byly studentkami vysokých škol a zároveň zvládají roli matky na mateřské či rodičovské dovolené. Kvalitativní formou výzkumu je zjišťováno, jak tuto svoji náročnou situaci zvládají, za jakých podmínek, kdo jim nejvíce pomáhá, kde shánějí informace o svých studijních možnostech a mnohé další.

Práce vznikla na Fakultě humanitních studií UK na oboru Řízení a supervize v sociálních a zdravotnických zařízeních, je více zaměřená sociálním než zdravotnickým směrem.

V současné době jsou již i univerzity přívětivěji nakloněny studujícím matkám, díky tomu je pro ženy studium méně vyčerpávající. Nicméně stále je zde prostor pro zlepšování. Vzhledem k tomu, že průměrný věk prvorodiček nyní klesá, můžeme předpokládat, že trend studujících matek bude čím dál více důležitou otázkou. Konkrétně v této problematice prozatím nebyl veden žádný, mně známý výzkum či statistika.

Cílem práce je zmapování života žen matek/studentek, co je nejvíce trápí, co by jim v jejich situaci nejvíce pomohlo, či co by dokonce ony samy změnily, kdyby mohly. Dále pak zde lze nalézt poukázání na náročnou životní situaci matek-studentek a vyzdvihnutí jejich schopností v žití dvojího života – studia a péče dítě. V neposlední řadě ukazují, jak a kde již univerzity zareagovaly a pomáhají svou nabídkou těmto ženám.

V teoretické části je užito rešerší z již existujících knih a webových stránek, které se zabírají podobnou tematikou, jako je role ženy v rodině či třeba historie studia žen. V praktické části jsem využila kvalitativního výzkumu v podobě rozhovorů s ženami s žitou zkušeností ve zkoumané problematice.

Teoretická část se rozděluje na menší podkapitoly. Začíná se připomenutím problematice role ženy a matky v rodině, což je probráno hned z několika úhlů pohledu, dále je shrnuta historie studia i mateřství žen. Na konci teoretické části je ještě uvedena zmínka o celoživotním vzdělávání jako o možné alternativě vysokoškolského vzdělávání a na úplném konci je uvedena reakce univerzit na potřeby matek/studentek.

Druhá část obsahuje explorativní rozhovory od celkem 13 respondentek, které se více či méně rozpovídaly o své životní situaci. Měla jsem nachystáno 10 otázek, které jsem u všech využila, ale další doptávání a tím i směřování rozhovoru vzniklo již plně dle situace a naladění respondentky. Na konci této části je uvedeno komplexní shrnutí všech rozhovorů a tím i vyjádření výsledků z rozhovorů.

3. VSTUPNÍ DISKUZE

PROČ CHCI PROJEKT REALIZOVAT?

Tato práce je zaměřená na problematiku studia na vysoké škole u žen, které jsou zároveň matkami na mateřské či rodičovské dovolené. Ráda bych díky této práci viditelně zmapovala cestu těchto žen během studia, jejich sociální potřeby a možnosti. Chtěla bych zachytit strategii těchto žen ve zvládnání péče o rodinu a zároveň studia vysoké školy. Také by podle mě měly být více viditelné problémy těchto žen při studiu a celková náročnost jejich životní situace.

ČEHO TÍM CHCI DOSÁHNOUT?

Cílem celého projektu by mělo být především zviditelnění studijní cesty těchto mladých studentek-matek a zároveň zmapování možností našeho studijního systému pro co nejvýhodnější studium.

Ráda bych ženy na mateřské či rodičovské dovolené inspirovala ke studiu, díky této práci by mohlo být zviditelněno, že je i toto možná cesta. Dále by práce mohla být podporou pro již studující matky, pak také důkazem, že ve své náročné situaci nejsou sami.

JAK SVÉHO CÍLE DOSÁHNU?

Mnou stanovený cíl splním dvěma základními způsoby. Praktickou část práce tvoří rozhovory s informantkami, takže tím získám data přímo od nejzúčastněnějších osob daného problému. První teoretickou část tvoří řešerše již existujících prací, které se nějakým způsobem dotýkají tématu práce. Snažím se, aby se zde odrážel minimálně dvojitý pohled na problematiku, hlavní úhel pohledu je samozřejmě od studujících matek, druhý je od univerzit, které na toto téma již reagují.

K vypracování teoretické části jsem využívala i chat GPT primárně pro upřesnění pro mne neznámých pojmů či pro vyhledávání relevantních zdrojů.

4. POZICIONALITA

Celá problematika je mi velmi blízká, protože já sama jsem studující matkou na rodičovské dovolené. Ráda bych se díky této práci dozvěděla více o problémech těchto žen, které jsou či byly ve stejné životní situaci, a mohla bych se tak díky tomu obohatit o jejich zkušenosti.

Osobně vnímám nejnáročnější sociální izolaci od ostatních spolužáků, získávání informací o studiu, které kvůli absenci na prezenční výuce zabírají nemalé množství času a energie.

Díky tomuto tématu mohu ve své situaci získat větší přehled a informace od ostatních žen. Ale zároveň se obávám, aby můj osobní zájem nepřesáhl odborné hranice, aby se v této práci nadstandardně neotiskla má psychická stopa. Protože jak jsem již uvedla výše, sama jsem matka na rodičovské dovolené a zároveň studentka na vysoké škole. Osobně tuto životní situaci vnímám jako velice náročnou pro mne i mou rodinu. Veškerý svůj volný čas věnuji studiu, což je únavné. Během svých studií, jsem musela jeden semestr studovat z domova, další dva semestry jsem již mohla docházet na prezenční část výuky, díky čemuž mám různorodé zkušenosti.

5. CÍL VÝZKUMU

Ráda bych poodhalila náročnost studia žen, které jsou zároveň matkami na mateřské či rodičovské dovolené. Cílem této práce by mělo být zviditelnění žitých zkušeností těchto žen, co jim studium usnadňovalo a co jim situaci naopak ztěžovalo.

Ideálním významem této práce by mohlo být i doporučení pro ostatní ženy, které se rozhodly jít stejnou cestou.

VÝZKUMNÁ OTÁZKA:

Jaké strategie využívají studentky k zvládnutí vysokoškolského studia a zároveň k plnění role matky?

6. TEORETICKÉ UKOTVENÍ

V této kapitole výzkumu a i té v následující, která je věnovaná metodologii, odliším své myšlenky a dojmy v textu prostřednictvím stylu písma zvaného „*kurzíva*“, aby bylo jasné, co je odborným textem a kde se jedná pouze o mé úvahy.

ROLE ŽENY A MATKY V RODINĚ:

Role ženy ve společnosti je úzce spojená s jejím pojetím ve veřejné sféře, tedy především v zaměstnání. Samozřejmě není rodina jediným určujícím faktorem ženiny identity, ale stále má v tomto ohledu významnou roli, protože si rodina stále udržuje svoji výchovnou funkci a počítá se ženou coby vychovatelkou a hospodyní. (Havelková, eds., 2015)

Reprodukce, a tedy i role matky je sice pro ženu, ale i pro celou společnost zásadní, ale není jedinou rovinnou jejího života, proto by měla být žena vnímána komplexně i mimo funkce v rodině. Dle autorky musí cesta ke změně nastat právě v rodině. (Háková, 1996)

Na stranu druhou – ve všech známých tradičních společnostech náleží péče o děti a domácí práce vždy ženám, protože jestli muž je podle většinového názoru stvořen pro aktivity vnější, je žena stvořena pro ty vnitřní. (Lipovetsky, 1997)

Rodina prošla během historie mnohými změnami. Od počátku 18. století se vyvinul dnes již tradiční model rodiny, který všichni důvěrně známe. (Giddens, 1997) V 50. letech v České republice přišel v platnost nový zákon o rodinném prostředí, ve kterém se rušila veškerá nerovnost mezi mužem a ženou. Později se dočkala zhodnocení i mateřská role ženy, která šla ruku v ruce se snahou zapojit do rodičovství i muže, k přispění kolektivní péče o děti. (Dvořáková, 2019)

V 80. letech proběhlo šetření o fungování jednotlivých členů v rodině a také o reálných očekáváních, se kterými lidé do manželství a následně do rodiny vstupují. Z tohoto výzkumu vyplynulo, že 60 % z dotazovaných se shoduje na stejném a rovnocenném postavení obou manželů v rodině. Tento názor převažuje u mladších a vzdělanějších skupin dotazovaných jedinců. Pouze 1/3 dotazovaných tvrdí, že by měl být muž hlavou rodiny. Na této odpovědi se shodují hlavně mužští respondenti ze Slovenska, kteří jsou zároveň vyššího věku. (Havelková, 2015)

Až v polovině 19. století se zformoval model ženy zavřené v domácnosti s dětmi, která má na starosti „pouze“ výchovu a chod domova, tedy vznikl termín „ženy v domácnosti“. Dlouhá staletí před tímto milníkem musely ženy aktivně pomáhat svým mužům buď na poli, statku, v dílně, v chodu podniku, či s účetnictvím. Tyto všechny aktivity byly přednější než časté přebalování či všestranný rozvoj kojence. Péče o dítě a domov dostávala prostor až ve chvíli, kdy byly všechny ostatní aktivity již hotové, a byly tedy i na posledním místě tohoto žebříčku. (Lipovetsky, 1997)

Dnešní rodina se zaměřuje na úzké vzájemné citové vazby, soustřeďuje se na výchovu dětí a na vysokou míru soukromí. Stejně jako se mění postavení rodiny, tak i jednotlivých členů v ní. U mladých žen byla zjištěna velká změna ve vnímání manželství. Oproti starší generaci si mladé ženy chtějí dopřát život naplno a pořádně si ho díky tomu užít. (Giddens, 1997) Rodina napříč věky je soubor lidí, které spojuje krev, adopce či manželství, tito lidé společně sdílejí zodpovědnost za reprodukci a péči o své členy, dále pak zodpovědnost za biologické potřeby a citový a rozumový vývoj. (Sekot, 2006)

Rodina je chápána jako jednoduše a ucelená jednotka společnosti, která je primárním kontextem lidské zkušenosti, díky čemuž utváří jedince. Zároveň je ale ovlivněna kulturou, etnikem, ale i historickými událostmi. (Sobotková, 2007)

Zároveň rodina za posledních 40 let prošla velkými změnami. Klesl počet tradičně uspořádaných rodin. Oproti tomu se dozvídáme, že čím dál více rodin žije pouze s jedním rodičem v domácnosti. Výjimkou nejsou ani rodiny s nesezdanými páry či s páry homosexuálními. (Renzetti, 2003)

V sociálních studiích, které proběhly v Československu v 80. letech, bylo zjištěno, že ženy mají mnohem méně času sami pro sebe a nemají prosto svůj volný čas. Největším důvodem tohoto fenoménu je tzv. druhá směna, která přichází po té, co přijdou ze svého zaměstnání, a vrhají se na péči o domácnost a děti. Pomoci tomuto druhému zaměstnání přichází i technický pokrok, který s sebou do domácnosti přináší automatizaci některých prací, jako je praní, mytí nádobí či vysávání. (Havelková, 2015)

Oproti mužům mají ženy ve věku 25–34 let mnohem těžší cestu k získání studia, práce či v budování kariéry. Důvodem je samozřejmě odchod na mateřskou a rodičovskou dovolenou, který může trvat i tři roky s jedním dítětem. Takto dlouhé odloučení od svých zálib a povinností je pro ženy velice náročné. Na druhou stranu díky této skutečnosti se

ženy často rozhodnou právě pro studium během mateřské a rodičovské dovolené, aby byl jejich návrat do pracovního světa snazší. (Zormanová, 2017; Seiferová, 2022)

Důvodem, proč je pro ženy náročnější studium během mateřské či rodičovské dovolené, je i obecné ukotvení role ženy a muže v rodině. Žena je většinou chápána jako emotivní, závislá, submisivní osoba a hlavně člen, který zajišťuje rodinné zázemí, chod domácnosti a stará se o rodinnou atmosféru. Oproti tomu mužská role je více dominantní, zajišťující ekonomickou stránku rodiny, ukotvená v širší společnosti. Tento model je sice již přežitý, ale stále je silně zakořeněný. Dnes se snažíme ženu a muže chápat spíše jako dvě jednotky, které nejsou tak diametrálně odlišné, ale které se vzájemně doplňují a obě se podílejí na výchově. (Hudecová, 2019)

Sociální izolace je rozhodně velkým tématem, ale díky tzv. distančnímu vzdělávání existuje možnost účastnit se výuky „na dálku“. Čili díky webovým prezentacím, internetu a elektronické poště existuje možnost se vzdělávat bez nutnosti trávení dlouhých hodin na cestách, což je pro matky velice vítanou výhodou. (Seiferová, 2022).

Ženina role je utvářena už od útlého dětství tím, jak se k ní chovají rodiče a nejbližší příbuzní, což je dáno i různými pohledy napříč společnostmi. Například to že se malým holčičkám dávají pod nos šatičky, panenky a kočárky, v nich vyvolává pocit ošetřovatelství, mateřství a péče. (Giddens, 1997)

Dále je i rozdíl v oblékání malých dětí. Když rodiče vybírají oblečení pro holčičku, sáhnou spíše po vzorech jako jsou kytičky, srdíčka doplněná o mašličky, volánky atd. To vše bývá vytvořeno v pastelových barvách. Něco takového by malému chlapečkovi sotva dali. (Renzetti, 2003)

Toto vše, co se dívce a ženě stává, utváří její pohled sama na sebe, ten se přenáší i do celé společnosti, to jak se následně dívá na mateřství, studium, kariéru. (Giddens, 1997)

Dalším způsobem, jak se utváří ženin pohled na samu sebe už od útlého dětství, je dětská literatura, kde je velice stereotypně vykreslen obraz ženy v kontrastu s mužskou rolí. Žena je pasivní společnice a pomocnice, u níž jde hlavně o vzhled. Oproti tomu u mužů jde hlavně o hrdinství, prožívání dobrodružství, vůdčí postavení, výkon či chytrost. V malém množství předškolních až adolescentních knih je žena vykreslena jako statečná, fyzicky zdatná nebo nezávislá. Málokdy se ženy vymykají klasickému pojetí, aby podstupovaly rizika či dobrodružství, z nichž by se mohly poučit a díky nim růst. Většinou jsou zachráněny statečným mužem. (Renzetti, 2003)

V následující části nastiňují podhoubí vnímání ženy ve společnosti a tradiční roli matky. Tyto směry jako liberalismus a hlavně feminismus umožnily postupně ženám větší emancipaci, a tím se jim otevřely dveře ke kariéře, studiu či jinak trávenému svému volnému času. A do péče o rodinu a domácnost se pak nutně zapojují i další členové rodiny.

Dále tyto směry vyzdvihují vzdělávání v každém věku, a tím podporují i studium žen, které jsou zároveň matkami na mateřské či rodičovské dovolené.

Liberalní pohled

Liberalismus je sociální směr, který klade důraz na svobodu, autonomní morální hodnotu jedince a odpovědnost člověka vůči sobě samému ve všech oblastech života. Liberalismus je založen na principu svobody člověka jedince, přičemž svoboda jedince končí tam, kde začíná svoboda druhého. Politické instituce dohlížejí pouze na to, aby byla svoboda respektována. Za hlavního teoretika liberalismu je považován John Locke. (Ritter, Šťastný, 2024)

Liberalismus se zrodil v období osvícenství a v minulém století se jeho myšlenky začaly štěpit na několik proudů, ale základní ideje jsou neměnné a pro všechny směry shodné: rovnost před zákonem, individualismus, rozum a další.

Pojetí svobody Johna Locka je specifické. Každý člověk má podle něho možnost řídit své jednání a nakládat se svým majetkem přesně tak, jak považuje za vhodné. To vše je však možné pouze v mezích přirozeného zákona, což je Lockovo přesvědčení, že všichni lidé jsou si navzájem rovni a mohou jednat bez jakékoli podřízenosti vyšší síle. V tomto přirozeném stavu má člověk nekontrolovanou svobodu jednání s jednou výjimkou – nemožnost zahubit sám sebe. Podle přirozeného zákona jsou na sobě všichni lidé navzájem nezávislí, ale nikdo nesmí úmyslně poškozovat druhého nebo jeho vlastnictví. Politická moc má lidem podle Locka dávat takové zákony, aby zachovala lidské bezpečí a chránila zdraví a majetek jedince. (Locke, 1992)

Feministický pohled

Feminismus je hnutí za zrovnoprávnění žen s muži. Prvním dílem novodobého feminismu je kniha Mary Wollstonecraftové (1759–1797), která nese

název Obhajoba práv žen, kde se hovoří i o zrovnoprávnění přístupu ke vzdělání. Což znamená, že již v druhé polovině 18. století se ženy o toto téma zajímaly. (Zvěřina, 2016)

Důležitým aspektem pro vznik feminizmu je považováno osvícenství zdůrazňující svobodu, rozum, pokrok a vzdělání. Dalším impulzem k feminizmu byla Velká francouzská revoluce. (Renzetti, 2003)

Významnějších činů z hlediska feminizmu se děje více až v 19. století, potažmo začátkem 20. století, kdy například v Československu bylo uznáno volební právo pro ženy, konkrétně v roce 1920. (Zvěřina, 2016) Ve většině evropských zemí bylo ženské volební právo zavedeno kolem první světové války, ale jsou i země jako například Finsko, kde mohly ženy volit již v roce 1906, naopak ve Francii až v roce 1944. (Renzetti, 2003)

Důležitou kapitolou feminizmu je právo ženy na chtěné a plánované těhotenství. V dnešním západním světě se výrazně snížila porodnost a ženy mají v péči v průměru jedno až dvě děti, díky čemuž se mohou i dostatečně věnovat sobě, své kariéře a vzdělání. Reprodukční zátěž žen zůstává vysoká v rozvojových zemích, kde připadá minimálně šest dětí na jednu ženu.

Feminismus má mnoho poddruhů, jako socialistický, radikální či kulturní. Z toho důvodu by se dalo mluvit spíše o feminismech. Nejbliže se rovnosti ve vzdělání dotýká feminismus liberální, který mimo jiné propaguje i liberalizaci rozvodových zákonů, antikoncepce a interrupce. (Zvěřina, 2016)

I přes rozmanitost názorů, které spadají pod hlavičku feminizmu, mají všechny myšlenky a principy společné téma zrušení genderového útisku a jiných nerovností. (Renzetti, 2003)

Konzervativní pohled

První myšlenky konzervatismu se objevují již na konci 18. století a za průkopníka tohoto směru je považován Edmund Burke. (Šmíd, 2016; Ritter, Šťastný 2024)

Konzervatismus je popisován jako filozofie, která klade důraz na tradiční instituce, kulturní normy, hodnoty, zaměřuje se na postupné reformy před radikálními a rychlými změnami. Klade velký důraz na náboženství, rodinu a národní hodnoty. (Kirk, 2001)

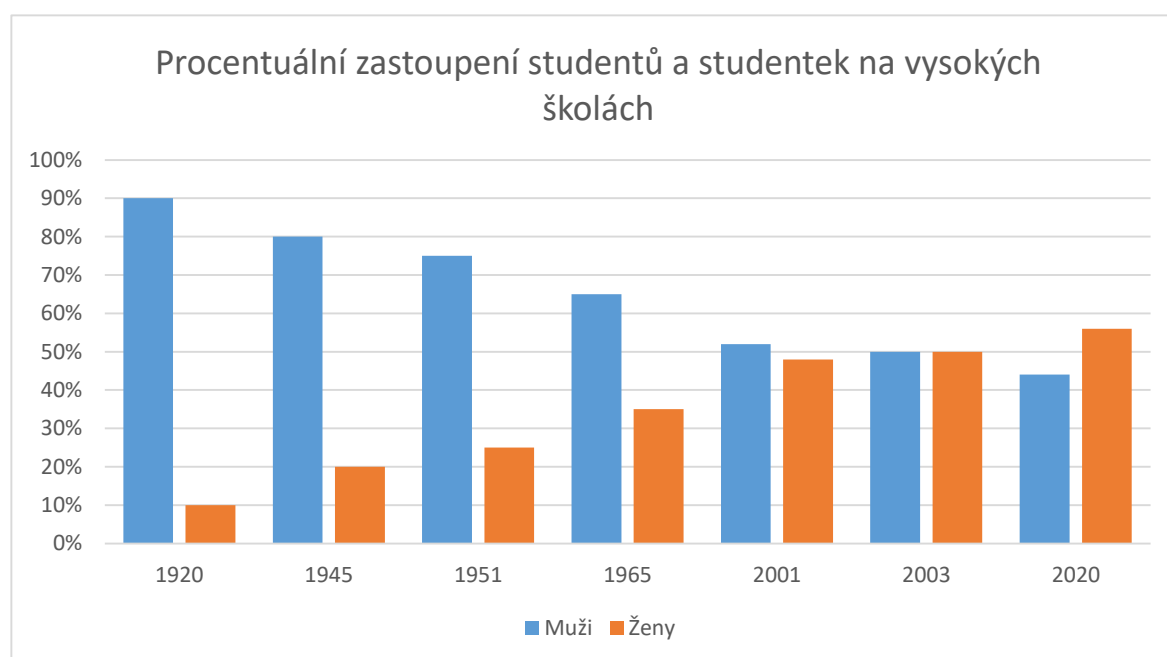
Tento směr by měl respektovat historické události a brát si z nich ponaučení. Je velmi kritický k novým ideologiím, které neladí s tradicemi a podkopávají sociální strukturu. A to hlavně z toho důvodu, že se snaží chránit a udržovat hodnoty původní časem osvědčené. (Scruton, 2018)

Konzervatismus je nejen politická ideologie, ale i způsob života a hodnotový systém. (Šmíd, 2016; Ritter, Šťastný 2024)

HISTORIE STUDIA ŽEN:

Touha po doplnění si vzdělání i v náročném životním období, jako je mateřská či rodičovská dovolená, může vzniknout i z důvodu, že i v této době existuje platová segregace mezi platem ženy a muže. Což dokazuje i to, že v letech 1960 až 1990 vydělávaly ženy v průměru mezi 59 až 70 % výdělku mužů. Tento rozdíl se sice stále snižuje, ale prozatím nemizí. (Renzetti, 2003)

Školní vzdělávání bylo po dlouhá léta přístupné jen malé menšině lidí, kteří měli volný čas a prostředky, což byli nejčastěji kněží, řeholníci a následně i děti šlechty. Postupem času (nejvíce díky vynálezu knihtisku) se texty staly dostupnější, tím se postupně otevřely dveře pro vzdělání i širší veřejnosti. Nyní se bez těchto základních schopností lidé již neobejdou. (Giddens, 1997)

Obrázek 1: Graf zastoupení na vysokých školách

Začátky vzdělávání v českých zemích se datují do roku 1774, kdy je prosazovala tehdy vládnoucí Marie Terezie. Tato panovnice zavedla povinnou školní docházku, která vybízela rodiče, aby posílali pravidelně své syny do školy, o šest let později přišly do škol i první dívky. Vzdělávání chlapců a dívek mělo ale stále velmi rozdílnou úroveň, ženské studium se zaměřovalo na ruční práce a péči o domácnost. (Tužilová, 2016)

Na začátku 20. století byl stále patrný velký rozdíl v kvalitě vzdělávání chlapců a dívek, což vycházelo z tradiční představy, že dívky vzdělání tolik nepotřebují. Dále nebylo výjimkou, že kantoři rádi nechávali dívky předčasně ukončovat studium v přeplněných školách, aby zbylo místo pro chlapce. (Renzetti, 2003)

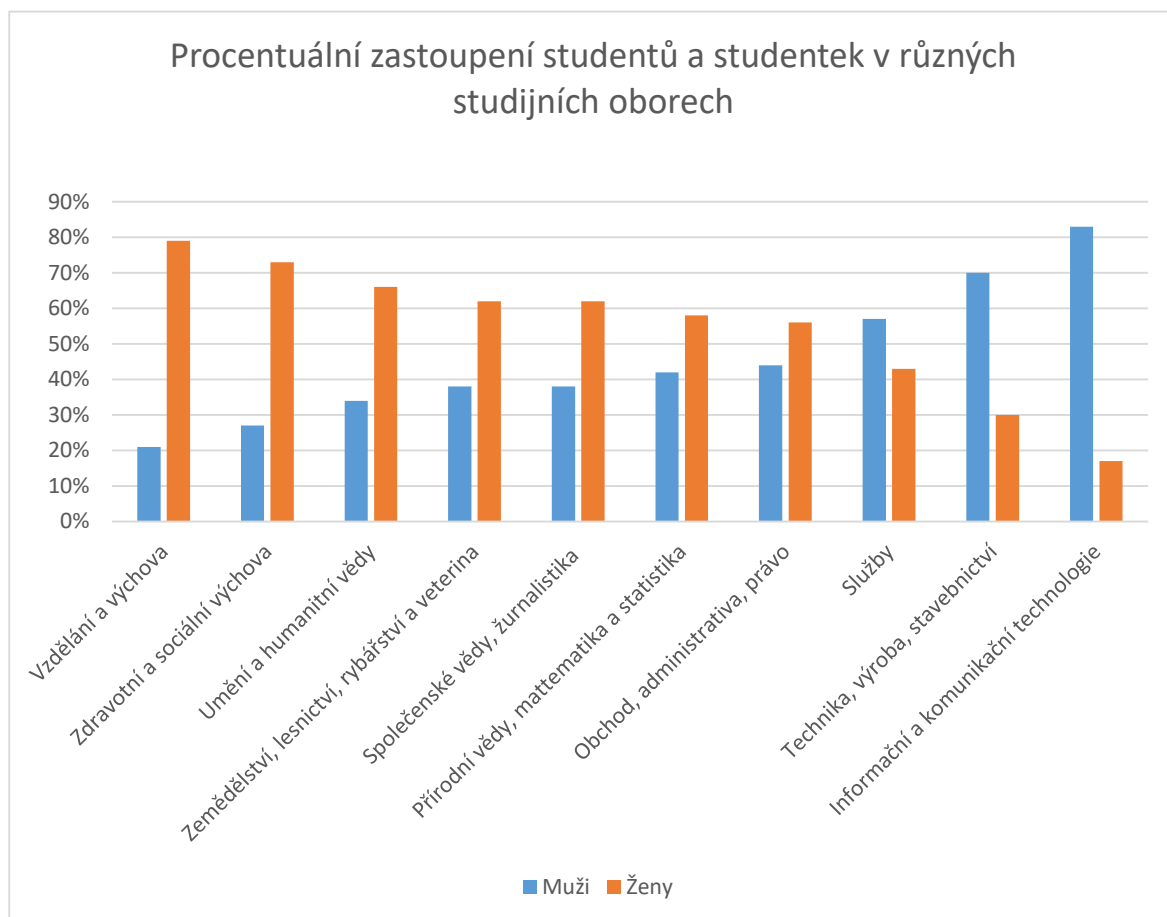
V roce 1863 vznikla v českých zemích vyšší dívčí škola, která ale neměla status střední školy, následně vzniklo i dívčí gymnázium Minerva. Koncem devatenáctého století dostaly dívky i povolení studovat na rakouských vysokých školách. První ženou, která vystudovala vysokou školu na české univerzitě (konkrétně lékařskou fakultu na tehdejší Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze), byla Anna Honzáková v roce 1902.

Výuka chlapců a dívek byla sjednocena až v roce 1919 ministerským výnosem. Mezi výukou chlapců a dívek tedy již neměl být rozdíl. Dívky si však mohly svobodně vybrat místo svého studia až v roce 1921.

A první českou profesorkou se stala Milada Paulová v roce 1939 na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze. (Tužilová, 2016). Po první světové válce byla žen na českých vysokých školách sotva 10% ze všech studentů.

Počet žen na českých univerzitách stále pomalu stoupal a již v roce 2003 zde bylo procentuálně stejné množství studentek a studentů. Počty žen se i nadále na vysokých školách zvyšují. Od roku 2005 se zvýšil počet vysokoškolsky vzdělaných lidí ve věku 25–64 let v České republice více než o půl milionu. Mimořádný nárůst vysokoškolsky vzdělaných žen ve věku 25–64 let v roce 2015 dosáhl úrovně 684 tisíc. Tento údaj je více než trojnásobkem hodnoty, které bylo dosaženo v roce 1995. V roce 2020 je žen mezi studenty již většina, a to konkrétně 56 %. V následném doktorském studiu a ve vědecké kariéře už dominují muži ve všech oblastech. (Myšková Skarlandtová, 2021; Petráňová, 2017)

Samozřejmě že existují rozdíly v procentuálním zastoupení mužů a žen ve studiu napříč studijními obory. Ženy dominují ve zdravotnických a sociálních oborech či ve vzdělávání a výchově. Oproti tomu muži dominují v technických a informačních oborech. Nejvyrovnanější zastoupení mužů a žen ve vysokoškolském studiu je v obchodním, administrativním a právním odvětví. (Myšková Skarlandtová, 2021)

Obrázek 2: Graf zastoupení v různých studijních oborech

Na druhou stranu se nemálo stává, že čím se postupuje ve vysokoškolském vzdělání výše, zvyšuje se poměr studujících mužů. Například u studia mezinárodních vztahů je na bakalářském oboru 43,5% mužů, ale na doktorském studiu je již mužů 79%. (Renzetti, 2003)

V nynější době se již ve vzdělávání nedělají mezi dívkami a chlapci žádné rozdíly kromě tělesné výchovy a sportů. Dívky jsou v dosti případech i lepší žačky než chlapci, na prvních 4 místech z pěti příček se umístily dívčí školy. Také se častěji stává, že jsou problematickými žáky chlapci spíše než dívky.

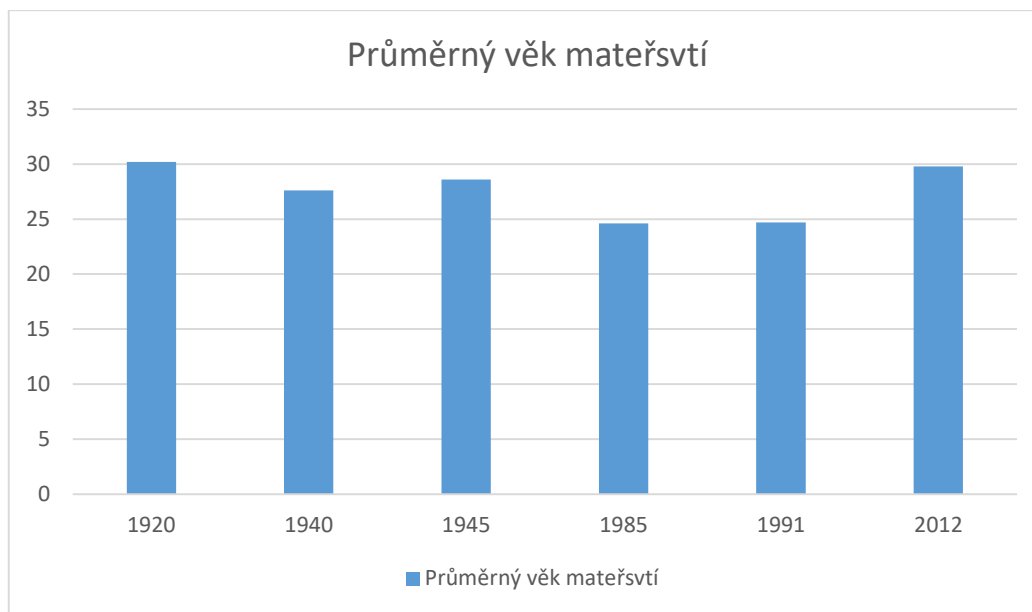
Stále ale přetrvávají muži na vyšších pozicích, například v pedagogickém odvětví je stále více mužů profesorů než žen, ty zastávají více pozic jako lektorky či odborné asistentky. (Giddens, 1997)

HISTORIE MATEŘSTVÍ:

Před sto lety byl průměrný věk rodičky 30,2 let, nyní je to 29,8 let. V období první republiky rodily ženy průměrně tři děti, a tím byl i věk rodiček tolik vysoký. Nižší průměrný věk dnešních rodiček je dán menším množstvím porozených dětí, a to hlavně z důvodů oddalování rodičovství primárně kvůli zvýšenému individualismu a menší váze rodiny ve společnosti. Nyní připadá v naší zemi v průměru 1,5 dítěte na jednu ženu. Od 60. let minulého století se zvýšil i průměrný věk vstupu do manželství, což celkově vedlo ke zvýšení podílu starších osob v populaci. Druhá vlna demografické revoluce začala v polovině 80. let, kdy se před mladými lidmi otevřelo mnoho dalších možností (například cestování, studium či budování kariery). Na druhou stranu se snaží mladí lidé většinou k rodičovství přistupovat velmi zodpovědně a pro dítě se rozhodují, až když mají zajištěnou dobrou práci a jistotu bydlení.

Od roku 1920 se průměrný věk rodiček stále snižoval, pouze v období druhé světové války se tento věk o 1,0 roku zvýšil. V polovině 80. let dosáhl věk rodiček svého minima: 24,6 let. Ženy, které v této době porodily, byly o tři až čtyři roky mladší než příslušnice generace, která rodila v období druhé světové války.

Následoval pozvolný růst průměrného věku rodiček, kromě roku 1991, kdy došlo k mírnému snížení. Od roku 1992 průměrné stáří matek narůstalo meziročně zhruba o 0,3 roku. Meziroční přírůstek mezi lety 2011 a 2012 činil pouze 0,1 roku. (Henzlerová, 2014)

Obrázek 3: Graf průměrného věku v mateřství

CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ:

Ve vyspělých zemích se v současné době nijak nerozlišuje mezi vzděláním chlapců a dívek, kromě tělesné výchovy mají i veškeré vyučovací hodiny společně. Dívky svými výsledky dominují už dlouho na základní škole až do poloviny školy střední, pak se výsledky otáčejí, na univerzitním poli už mají lepší výsledky muži. Od roku 1995 se situace mění i ve vyšších věkových skupinách. (Giddens, 1997)

Vzdělávání dospělých je celoživotní proces, který dospělému jedinci umožňuje získat kvalifikace a kompetence i v dospělém věku. V současné době jsou kladeny vysoké nároky na odborné, etické a profesní standardy, kompetence a kvalifikaci jednotlivce. Tento fenomén je zaznamenán ve všech oborech a u jednotlivců zvyšuje konkurenceschopnost na trhu práce (Zlámal, 2009). Z této publikace se tedy dozvídáme, že vzdělávání se i v dospělém věku je čím dál aktuálnější trendem.

Možnost vzdělání pro všechny otvírá liberální feminismus, který se zakládá na principu individualismu, tedy přesvědčení, že muži i ženy si jsou rovni. Proto mají všichni dospělí lidé bez ohledu na pohlaví mít uznáno volební právo, což bylo prvním cílem feministek. Od tohoto bodu je jen krůček k apelu na dostupnost vzdělání pro všechny – muže i ženy, majetné i nemajetné. Žena má mít právo brát svůj život svobodně do svých rukou, a tedy i studovat podle svého uvážení. (Zvěřina, 2016) Toto doplňuje i proud tzv. neoliberalismu, který podporuje myšlenku, že každý je za sebe zodpovědný a tím pádem i

za své myšlení či vědění. Vlastně je každý pánem svého života a společnost kolem něho není až tak důležitá. (Balon, 2014)

Z nedávno vydaného článku vyplývá, že vysokoškolské studium už není takovou prestiží, jakou bývalo v minulé generaci. V minulosti měl člověk díky vysokoškolskému titulu otevřenější dveře do nových pracovních pozic a také často rychlejší kariérní růst. Nyní vysoká škola už není vnímána jako nutnost pro úspěšnou kariéru, ale i tak je titul z vysoké školy rozhodně plusem při získávání nového pracovního místa. (Porkertová, 2021)

REAKCE UNIVERZIT NA PODPORU STUDUJÍCÍCH MATEK:

Asi nejnovější studií na toto téma je práce Seiferové (2022) publikována v časopise Prohuman, kde byla uvedena samostatná kapitola pojednávající o nejnovějších trendech v distančním vzdělávání. Nejlákavější informací je zmínka o webových seminářích nebo online kurzech či kurzech neformálního vzdělávání a o samostudiu.

Krásným příkladem speciálního studijního programu pro studující matky je aktivita brněnské Masarykovy univerzity, která umožňuje zvládnutí studia i nové rodinné situace. (MUNI, 2023) Masarykova univerzita již v roce 2013 zavedla uznanou dobu rodičovství UDR, která se vztahuje jak na prezenční, tak kombinovanou formu studia. UDR platí do třetích narozenin dítěte a nezapočítává se do celkových studijních let, dále je možné po tuto dobu plnit zkoušky, vždy po domluvě s vyučujícím, i mimo zkoušková období. Díky tomu si tedy ženy na mateřské dovolené mohou kdykoliv přerušit studium a po tuto dobu se plně věnovat rodině.

Masarykova univerzita také nabízí hlídání dětí dobrovolníky, kteří jsou často sami studenty této školy, nebo je tu možnost výpomoci hlídáním dětí rodiči vzájemně mezi sebou. Na pedagogické fakultě této školy je zřízeno také nově vzniklé dětské centrum, které je ovšem prozatím v testovací fázi. (MUNI, 2023)

Na Karlově univerzitě vznikly jako pomoc rodičům na mateřské či rodičovské dovolené dvě univerzitní školky, dále jsou na některých fakultách k dispozici dětské

koutky. Také je zde možnost využít tzv. uznané doby rodičovství, díky které lze studovat předměty v individuálnějším duchu oproti ostatním studentům. (CUNI, 2022)

Výše jsem zmiňovala možnou sociální izolaci studujícím mladých matek, od níž by mohla pomoci iniciativa Anety Ženíškové. Díky této ženě vznikla facebooková skupina „Studující rodiče“, kde si mohou studující rodiče vzájemně pomáhat, sdílet své zkušenosti a získávat nové informace. (CUNI, 2022)

Velice výraznou reakcí vysokých škol na potřeby studujících matek jsou dětské koutky, které byly nejvíce zřizovány v různých formách již před 15 lety. Tyto dětské koutky mohou sloužit pro děti zaměstnanců i studentů univerzit. V některých koutcích lze využít i hlídání, které povětšinou zajišťují zdarma nebo za minimální poplatek dobrovolníci, a časově odpovídá jedné přednášce. (Severová, 2009)

VHLED DO SITUACE V JINÝCH ZEMÍCH:

České studující ženy nejsou v této situaci zdaleka jediné. Pro srovnání s nimi jsem vybrala ženy z Univerzity v Namibii. Tato země je tolik odlišná od té naší, jak kulturou, stylem života i pohledem na ženy, že je až překvapující, kolik toho mají tyto konkrétní ženy společného. Samozřejmě, že se najdou i oblasti, v nichž shody nebyly nalezeny.

Výzkumu se účastnilo pět žen, které studovaly na pedagogické fakultě a jsou zároveň samoživitelkami, zároveň se také staly matkami během studia. Ženy byly ve věku 20–23 let.

Do roku 2001 bylo v Namibii uzákoněno, že žena/matka/studentka musí po porodu 12 měsíců pečovat o dítě a až poté se zase může vrátit ke studiu. Zároveň se ale Namibie hlásí k přesvědčení poskytovat příležitosti ke vzdělání všem bez rozdílů, což perfektně funguje v prvním a druhém vzdělávacím stupni, ale už méně na vysokých školách.

Výsledkem výzkumné práce je zjištění, že je pro ženy v Namibii velice náročné najít dostatek času pro obě životní role. Matky tvrdí, že nemají dostatek času pro své děti, ale i partnery, širší rodinu a přátele. Také pocit únavy a slabosti je negativním vlivem, který jim zasahuje do studijní morálky (vynechávání přednášek, ospalost na přednáškách).

Všechny ženy potvrzují, že je partner či rodina podporují a pomáhají jim s hlídáním dítěte či s udržení chůvy. Podotýkají, že díky pocitu, že je o dítě postaráno, se mohou studiu věnovat.

Matky také často čelily kritice od ostatních studentů během těhotenství, protože jsou studentkami a zároveň budou matkami. Některé dokonce přemýšlely hlavně z tohoto důvodu o ukončení těhotenství.

V závěru autor silně doporučuje vznik skupinové podpory na akademické půdě, kde by se tyto ženy mohly scházet a předávat si potřebné informace či zkušenosti a zároveň se ve své činnosti podporovat. (Taukeni, 2014)

7. METODOLOGIE

TEORETICKÉ UKOTVENÍ METODOLOGIE:

Metodologie práce jako všeobecný přístup ke zkoumání výzkumných témat je převelice důležitá část práce, ozřejmuje celkovou strategii výzkumu. Metody výzkumu tvoří výzkumnou práci a její celkový styl. (Masonová, 1996)

Základní metodou pro získávání dat u kvalitativního výzkumu je rozhovor (hloubkový či polostrukturovaný). Jeho cílem je získat komplexní a detailní informace o studovaném jevu. Rozdíl oproti kvantitativnímu výzkumu je nejenom ve stylu získávání dat, ale i v jejich analýze. (Švaříček, Šedřová, 2007) Kvalitativní výzkum je v některých případech označován jako neformální forma výzkumu, protože se zaměřuje na data osobní a subjektivní, dávají nám vzhled do vnitřních zákonitostí a dojmů respondentů. U tohoto typu výzkumu lze říci, že sbíráme tzv. „nekvantifikovatelná data“, což tedy tvrdí především kvantitativní výzkumníci. Nicméně se tyto dvě výzkumné metody i často překrývají a v jedné se mohou používat prvky té druhé, mělo by nám jít především o rozluštění problému jako takového ne v první řadě o výzkum. (Silverman, 2005)

U analýzy kvalitativních dat je naším cílem odhalovat témata, kvality, vztahy a systematicky s nimi pracovat. (Švaříček, Šedřová, 2007) Velice zásadní pro kvalitativní výzkum je si stanovit, co přesně má být cílem našeho zkoumání, zadefinovat si výzkumnou otázku. Výzkumník si musí také dopředu ujasnit, že ve vybraném tématu stráví několik měsíců. (Švecová, 2019)

Jak bylo již výše zmíněno, kvalitativní výzkum je přístup ke zkoumaným jevům, který se zaměřuje na pochopení daných sociálních jevů z perspektivy účastníka. Tento druh výzkumu nezasvěceným pozorovatelům pomůže pochopit složité sociální jevy. Jeho důležitost je v komplexitě, v níž se sociální jevy odehrávají. Díky tomuto stylu nám je umožněn hluboký vhled do světa a chování zkoumaných sociálních struktur. (Neuman, 2014)

Pro teoreticko-metodologické vymezení je nutno si definovat pragmatismus jako filosofický přístup, který zdůrazňuje praktické důsledky a významy, tyto poznatky jsou spojeny s konkrétními myšlenkami nebo akcemi. V kvalitativním výzkumu může být pragmatismus vnímán jako přístup, který zdůrazňuje flexibilitu a může kombinovat různé

metody a přístupy v závislosti na konkrétních otázkách a cílech. (Creswell, 2013) Protože právě pragmatismus budu ve své práci uplatňovat.

Dále budu v rámci kvalitativního výzkumu vycházet z hlediska epistemologie z interpretivismu, který jakožto filosofický přístup klade důraz na interpretace, subjektivní významy a porozumění sociálním jevům z pohledu účastníka výzkumu. Tento přístup věří, že skutečnost není dána objektivně, ale že si lidí vytvářejí smysl z vlastních zkušeností a interakcí.

Z hlediska ontologie bude má práce tvořena konstruktivistickým přístupem, který předpokládá, že skutečnost není objektivně dána, ale je konstruována skrze subjektivní zkušenosti a interpretace jednotlivců. Což může v kvalitativním výzkumu ovlivnit interpretaci dat či celkové vnímání zkoumaného problému. (Creswell, 2013)

Empirický výzkum, jak napovídá jeho název, staví na zkušenostech informantů a informantek, čili na jejich přímém střetu s okolním světem. Pro kvalitativní výzkum je charakteristické, že se soustředí na vhled a porozumění barvitosti a vrstevnatosti celého světa. (Špaček, 2020) *Obojího chci ve svém výzkumu využít, abych dostatečně pronikla do jejich konkrétního úhlu pohledu na problematiku.*

METODA VYTVÁŘENÍ DAT:

Pro zodpovězení si výzkumných otázek by bylo nejvhodnější použít kvalitativní způsob získávání dat, konkrétně formou polostrukturovaného rozhovoru s otázkami pro informantky. Díky otázkám, které by reagovaly na téma rozhovoru, bychom se snažily projít veškeré kapitoly života ženy-matky na studiích.

POPULACE:

Základním souborem pro tento kvalitativní výzkum jsou studentky na vysoké škole, které jsou zároveň matkami na mateřské či rodičovské dovolené. Ženy, které se vyskytují na pomezí minimálně dvou velkých životních rolí, péči o svůj školní seberozvoj na jedné straně a na straně druhé o výchovu a péči o dítě.

VZOREK:

Kvalitativní vzorkování probíhá metodou snowball. Osobně znám pět informantek, které poprosím o rozhovor na dané téma a požádám je o doporučení dalších žen se stejnou zkušeností. Pět úvodních žen bylo vybráno cíleně, protože se nacházejí v přesně takové situaci, jaká je podrobena mému výzkumu. Zmíněné ženy jsou vybrány z různých studijních oborů, z různých univerzit a taky jsou různého věku, ale všechny jsou či byly studentkami a zároveň i matkami jednoho nebo více dětí čili spadají do kvalitativního vzorkování cíleného.

LIMITY DESIGNU VÝZKUMU:

Prvním limitem by mohlo být shromáždění příliš malého vzorku dotazovaných informantek. Jako větší limit vidím nedostatek času těchto žen z důvodů jejich velké vytíženosti péčí o rodinu a o své studium. S tím souvisí má největší obava z nemožnosti skloubení společného času informantky s mým, jakožto dvou studujících matek.

METODOLOGICKÝ POSTUP V MÉM VÝZKUMU:

V rámci postupu ve svém výzkumu jsem si nejprve zavedla výzkumnou otázku, abych si stanovila, na co si ve svém výzkumu chci odpovědět a co je tím pádem cílem celé práce. Následně bylo zvoleno 10 otázek do rozhovorů, které mě měly přiblížit právě k odpovědi na otázku výzkumnou.

V dalším kroku bylo nutné najít respondentky, které by odpovídaly kritériím (tedy ženy, které jsou či byly matkami na mateřské či rodičovské dovolené a zároveň studentkami), výběr probíhal cíleně mezi ženami v mém okolí, které v této situaci jsou a které osobně znám. Další výběr informantek probíhal metodou snowball.

Celkový počet informantek se vyšplhal na číslo 13. V rámci šetření jsem se dostala k víceméně shodným odpovědím, kromě jedné z informantek. Tato žena odpovídala v pořadí šestá. Původně jsem chtěla po rozhovoru s ní šetření ukončit kvůli nasycení vzorku. Ale po jejích odpovědích jsem si chtěla potvrdit, jestli nenajdu ještě další ženu se

stejným či podobným postojem. Po dalších sedmi rozhovorech jsem shodu neobjevila, respondentky se shodovaly s reakcemi prvních pěti žen.

Tato strategie byla zvolena jako návod dalším studentkám/matkám, které by se do této náročné cesty chtěly pustit a kdo jiný by jim měl poradit než právě někdo, kdo stejnou situaci prošel nebo ještě prochází. (Silverman, 2005)

ETIKA:

Abych ochránila anonymitu informantek, uvádím v písemné podobě rozhovorů pouze jejich iniciály a věk, žádné další osobní informace, které by mohl vést k jejich konkretizaci.

Dále doufám, že díky tomu, že jsem také studující matkou na rodičovské dovolené, dokážu během rozhovoru navodit přátelskou atmosféru, při níž se bude informantka cítit komfortně.

Kdyby se stalo, že bude některá z otázek až příliš citlivá nebo osobní, nebudu ženu do jejího zodpovězení nutit. Kdyby chtěla či potřebovala žena ukončit rozhovor dříve, například z časových důvodů, také by s touto situací nebyl problém. S rozhovorem bychom pokračovaly, až by nastaly příhodnější podmínky.

8. PRAKTICKÝ VÝZKUM

Výzkumu se zúčastnilo celkem 13 žen z různých vysokých škol, různých oborů i věků. Některé jsou stále ještě studentkami, všechny jsou matkami a všechny během svých vysokoškolských studií byly zároveň i na mateřské či rodičovské dovolené.

Všech 13 informantek jsem oslovila o rozhovor, z nichž většina z důvodů nabitých rozvrhů probíhal i online formou. Pro všechny ženy jsem měla přichystané otázky, které mi zodpověděly. V rozhovorech bylo samozřejmě podle směřování položeno otázek více. Všechny respondentky mi ochotně odpovídaly, některé se s chutí rozmluvily, v online případech rozhovorů je znát časová tíseň a tím pádem nižší možnost rozhovoření.

U každé z žen uvádím pro zachování její anonymity pouze iniciály, pod kterými je uvedeno, jak jsem se k jejím odpovědím dostala, čili, jakou formou jsme byly dány dohromady.

OTÁZKY DO SCÉNÁŘE ROZHOVORU:

1. Kolik vám bylo let při začátku studia, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti?
V kterém roce vaše studia začala a končila (případně budou končit)?
2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?
3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?
4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?
5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?
6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?
7. Začala byste se studiem znovu?
8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?
9. Kdo se místo vás nejčastěji staral o děti/dítě?
10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy (ráno, večer, o víkendu)?

ROZHOVORY:

Informantka MP

(manželka mého bratrance; rozhovor online formou)

1. Kolik vám bylo při začátku studia, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Začala jsem studovat ve 24 letech a bez dítěte, během studia se mi narodila dcera, kvůli níž jsem studium na chvíli přerušila. A pak jsem studovala asi od jejího půl roku až do jejích necelých dvou let. A během studia jsem znovu otěhotněla, takže poslední semestr se státnicemi jsem skládala jako těhotná s druhým dítětem. Studium celkově trvalo od roku 2017 do roku 2020.

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

Brno; Masarykova univerzita, fakulta ekonomicko-správní, obor: Podniková ekonomika a management

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Informace ohledně studia jsem sháněla hlavně na studijním oddělení. Nechávala jsem si totiž uznat některé předměty z minulého studia a pak jsem řešila i přerušení studia kvůli narození dcery. Informace jsem se snažila získat i od kamarádů a z webových stránek, nic ale pro mne nebylo přehlednější a pochopitelnější než konzultace na studijním oddělení.

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Ze strany studijního oddělení určitě. Jak jsem již řikala, měla jsem docela co řešit na studijním oddělení a tam mi vždycky moc pomohli. Byla tam jedna paní, která mě vždycky vyslechla a snažila se poradit, jak nejlépe mohla, a hlavně to srozumitelně vysvětlit a přesně říci, co kde mám vyplnit, kdy kam donést a podobně. Takže tam jsem byla moc spokojená. Co se týče náplně předmětů, většinou stačilo, co nám řekli učitelé. V případě některých studijních prací jsem se ale musela doptávat spolužáků. Učitelé se nám snažili vycházet vstříc.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

Pokud jsem potřebovala informace ohledně celého studia, ptala jsem se na studijním oddělení. Když to bylo ohledně náplně předmětů, spíše jsem se ptala spolužáků.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

Nejtěžší pro mne bylo zajistit si čas, kdy se budu studiu věnovat. Doma jsem neměla jiné hlídání než manžela, jelikož bydlíme daleko od rodiny. Takže přes týden jsem studovala až večer po 22 hodině, když jsem uspala dceru. Před zkouškami a státnicemi jsem pak odjížděla na delší dobu k babičkám, které po své pracovní době dceru hlídaly.

A jak vypadal tvůj běžný studijní den?

No, vlastně vypadal podobně jako každý jiný den, byla jsem s dcerou, a když usnula, chystala jsem se do školy. To platilo jak pro denní spaní, ale hlavně pro noční. Jak jsem říkala, dobře se mi učilo hlavně v noci.

No a když i manžel často hlídal, jak jste řešili finanční stránku vaší domácnosti?

Finance byly v tu chvíli jen na manželovi, plus teda můj rodičák.

Jaká byla obecně vaše motivace ke studiu?

Má motivace ke studiu byla dodělat školu, kterou jsem začala, ať to stojí, co to stojí.

7. Šla byste do toho znovu?

Ano, v té době, co moje studium probíhalo, mě to vlastně bavilo a vždy se hodí se na sobě pracovat. Ale ve své současné situaci takovou variantu nevyhledávám, nyní jsem trojnásobná matka na plné obrátky.

Když to teď vidíš s odstupem, myslíš, že sis dokázala dobře poradit s tou dvojrolí matky a studentky?

Jako to společně sladit?

Ano, poradit si s tou dvojrolí?

Jo, myslím, že jsem se s tím dokázala dobře poprat. Srovnala jsem si v hlavě své priority, že je má rodina na prvním místě a abych se jim mohla plně věnovat, musím se snažit školu co nejdříve dokončit.

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Nevím, co bych změnila, asi nic.

Co vám nejvíce pomáhalo zvládnout studium?

Jako opravdu nejsem zrovna vzorný student, ale vždycky jsem věděla, že to chci dotáhnout až do konce, když už jsem se do toho pustila. A taky mi pomáhalo vědomí, že to dělám i částečně pro rodiče.

Rodiče?

Ano, pro svoje rodiče. Protože mi školu nejdříve platili oni, po svatbě jsem si ji začala platit já/manžel. Chtěla jsem, abych jejich peníze nevyhodila oknem.

9. Kdo se místo vás staral o dítě/děti?

O dítě se nejčastěji staral manžel. Hlídal, když jsem chodila na přednášky.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy (ráno, večer, o víkendu)?

Já se většinou chystala večer, když malá spala. Jsem noční člověk, takže jsem uspala a pak se učila do noci.

Musela jsi být hrozně unavená, když ses učila po nocích.

To ano, ale měla jsem silnou motivaci studium dokončit, což mi pomáhalo při učení neusnout. Kdybych se neučila, asi bych stejně nespala, ale dělala něco jiného.

Měla jste vůbec nějaký čas na sebe?

Čas na sebe jsem v té době neřešila. Měla jsem jasný cíl a odměnou mi byl čas strávený s dcerou bez myšlení na školu.

SHRNUTÍ ROZHOVORU:

Informantka MP byla spokojena s informovaností ze studijního oddělení, kde ji vždy poradili. Dále se obracela na učitele, případně na spolužáky. Největším problémem pro ni bylo sehnat hlídání a najít si čas na přípravu do školy. Celou situaci by klidně znovu zopakovala, ale v současné době nic takového nevyhledává.

Informantka KS

(manželka mého dlouholetého kamaráda ze skauta)

1. Kolik vám bylo při začátku studia, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce Vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Při začátku studia mi bylo 20 let, v tu dobu jsem neměla žádné děti. Studium trvá od roku 2018 do 2024 (studuji 6. ročník všeobecného lékařství), dítě se mi narodilo ve 24 letech na konci 4. ročníku studia.

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

Obor všeobecné lékařství na 2. LF UK

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Od starších studentů, na studijním oddělení, případně jsem kontaktovala garanta daného předmětu, když jsem si potřebovala ujasnit podmínky pro daný předmět, abych jej zvládla s dítětem.

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Ano.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

Na vedoucí studijního oddělení, která mi pomohla vyřídit žádost o individuální studijní plán a poskytla mi veškeré informace ohledně mých možností jako studentky s uznanou dobou rodičovství.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

Vyrovnat se s tím, že netrávím 100 % času s dítětem.

Co byste doporučila nové mamince při studiu?

Doporučila bych jí najít si dopředu zdroje pomoci, podpory, nemít na sebe přehnané nároky a dopředu se připravit na všechny varianty – že bude možná potřeba školu přerušit, rozložit nebo nějak upravit studium a přijmout kteroukoliv variantu jako nejlepší řešení pro její rodinu a ne jako její selhání.

7. Šla byste do toho znovu?

Ano, určitě, s dítětem se mi hodně přerovnal priority, naučila jsem se pracovat efektivněji s časem, zvládat vypjaté situace, koordinovat běh domácnosti a studium, získala jsem nadhled a začala jsem si více vážit toho, že můžu studovat a zároveň být mámou. Věřím tomu, že je možné být skvělou mámou a zároveň dobře vykonávat svoji profesi.

Když jste říkala, že jste se díky dceři naučila efektivněji pracovat, tak to znamená, že bez dítěte byste nebyla tak efektivní?

Nemyslím to tak, že bych se s dítětem najednou zvládla všechno naučit za kratší dobu, protože bez dítěte bych část svého času určitě věnovala brigádám a jiným zájmům, než jen škole. Pravděpodobně by čistý čas přípravy do školy byl dost podobný. Spíš mě každodenní rutina péče o dítě naučila lépe si organizovat čas během dne a vážit si volných chvil, které se objeví, a využít je k odpočinku, k času s rodinou.

Vím, že studuje i tvůj manžel, jak řešíte finanční stránku vaší situace?

Manžel ke studiu stíhá pracovat, já mám rodičovský příspěvek, část studia s dítětem jsem měla i brigádu na fakultě. Protože jsme oba studenti, máme i finanční podporu od rodičů.

Jak probíhala brigáda na fakultě?

Moje brigáda se skládala z domácí teoretické přípravy a pak jsem vedla praktika pro první ročník. Bylo to 10x dvouhodinová praktika za semestr, takže jsem si to rozvrhla tak, abych v tu dobu mohla malou nechat s manželem nebo s maminkou, která mi hlídala.

Nemáte na fakultě nějaký dětský koutek nebo jinou alternativu?

Naše fakulta žádný dětský koutek ani jesličky nenabízí.

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Více bych se zaměřila na svou psychickou pohodu při náročném studiu a péči o dítě, snažila bych se více komunikovat s vyučujícími (většina vyučujících ani nevěděla, že studuji s dítětem, když se to někteří dozvěděli, vždycky se mi snažili vyjít vstříc).

Jaká byla obecně vaše motivace pro studium?

Motivace byla stát se lékařkou a pracovat ve vysněném oboru s tím, že chci dělat to, co mě baví.

9. Kdo vám nejčastěji hlídal dítě/děti?

Moje maminka.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy?

Večer, když dítě spalo, když bylo s manželem nebo s prarodiči.

Měla jste při studiu medicíny a starosti o malou dceru vůbec nějaký čas na sebe?

Ano, měla, i když nejvíce asi během prázdnin mezi ročníky, v závěru studia s učením na státnice už toho času není tolik, všechnen volný čas se snažím maximálně využít k tomu být spolu jako rodina.

SHRNUTÍ ROZHOVORU:

Informantka KS hodnotí kladně své rozhodnutí studovat s dítětem, vždy jí všichni vyšli vstříc a byl jí uznán individuální studijní plán. S hlídáním jí pomáhala nejvíce její maminka. Informace sháněla nejvíce na studijním oddělení nebo od vyučujících, případně od starších studentů. Příště by tuto situaci klidně znovu zopakovala, ale více by se zaměřila na svou psychickou pohodu, aby se lépe srovnala se skutečností, že nemůže trávit tolik času s dítětem, kolik by chtěla.

Informantka PK

(kolegyně z práce a kamarádka z vesnice; rozhovor online formou)

1. Kolik vám bylo při začátku studia let, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce Vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Při začátku studia mi bylo 26, měla jsem jedno dítě 1,5 roku staré a byla jsem těhotná, v průběhu studia se mi narodilo druhé dítě. Začátek studia byl loni, tedy v roce 2023.

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

Obor veřejného zdravotnictví na lékařské fakultě MU.

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Můj obor je v podstatě nový. Ročník, do kterého jsem nastoupila, je teprve druhý existující. Takže v podstatě všechny informace pouze podle stránek fakulty. Žádné recenze a informace od absolventů nebyly možné.

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Na základě informací z webu se mi obor líbil, přišlo mi, že má budoucnost a hlavně, že mi rozšíří obzory a vzdělání směrem, který mě zajímá a bude bavit.

Vzhledem k těhotenství a již probíhající mateřské jsem šla přijímačky v podstatě jen zkusit. A s touto představou pro mě byly informace naprosto dostačující.

Hlásila ses ještě někam jinam?

Nehlásila, zaujal mě tenhle obor. Taky jsem měla podmínku – školu v Brně, a to z důvodů zázemí. Mám tam nejlepší kamarádku, a tím pádem i možnost přespání s dětmi apod. Tím pádem byl výběr oborů, kam se hlásit, značně zúžený.

Jsi teď ráda, že jsi šla ty přijímačky přece jen zkusit?

Jo, jsem. A v celkovém pohledu mě to studium i baví.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

Hned první den výuky nám byli představeni všichni, kteří mají k výuce, co říci: proděkanka pro nelékařské obory, garantka oboru, studijní referentka atd. Garantka

oboru s námi také chodila první den na všechny přednášky a zajišťovala nám „komfort“, abychom věděli, kam jít apod.

Vyučující také přes ni dávají studijní materiály a právě na ni jsme se obraceli se vším potřebným.

Takže když jsi potřebovala řešit něco organizačního, tak ses obracela na koho?

No to podle toho, co to bylo. Buď jsem to řešila se studijním nebo s tou garantkou. Případně mě pak odkázali na konkrétního vyučujícího.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

Období během porodu, které se sešlo s dobou týdenní výuky. Což způsobilo řadu absencí a komplikací s tím spojených.

Máte nutnost 100% účasti na blokové výuce?

Nejen u blokové výuky. Výuka probíhá tak, že máme asi šest pátků za semestr + jeden týden pondělí až pátek. Na dálkovém studiu u nás vyžadují 100% účast s tím, že je povolena 20% absence ze zdravotních důvodů – doložených. Případně je nutná individuální domluva, žádost o výjimku apod.

Jak jsi to během období porodu zvládala? Myslím zkoušky...

Podzimní semestr jsem ukončila před porodem. Následující jarní semestr začal právě týdenní výukou, na které jsem z důvodů porodu nemohla být. A následně jsem se pak již všeho účastnila (i v období šestinedělí, což není úplně ideální) a současně jsem průběžně dělala zkoušky, které bylo možné dělat online. Prezenční si zatím nechávám na později.

7. Začala byste se studiem znovu?

Pokud se mi nepodaří řádně dokončit teď, tak se do žádného studia pouštět nebudu a budu si užívat rodinu. Ale neříkám, že bych už nikdy nešla...

A co bys poradila jiné mamince, která by se do studia chtěla pustit?

Poradila... Asi to, že než se rozhodne jít studovat, tak ať to probere s rodinou. Bez její pomoci bych to neměla šanci zvládnout. A možná hlavně manžel toho teď kvůli mé škole hodně obětuje, a když by s tím předem nesouhlasil a nevěděla bych, že mě bude všemožně podporovat, tak bych do toho nešla.

Jsi teď ráda, že jsi do toho šla?

Moje odpověď bude asi zkreslená aktuálními událostmi. Aktuálně jsem stále v šestinedělí a hormony se mnou vážně cloumají. Současně se ve škole řeší právě

moje situace a je po mně požadováno přerušeni. Snažím se bojovat o to pokračovat standardně, ale hodně občas přemýšlím, jestli mi to za to stojí.

Takže momentálně mám spíš pocit, že úplně nevím, k čemu mi můj studovaný obor reálně bude a jestli spíš všechnu tu energii nedat jinam.

A byl by takový problém studium opravdu přerušit?

Problém to vůbec není. Dokonce existuje něco jako uznaná doba rodičovství, která umožní přerušit až na tři roky. Spíš přerušit nechci. Trochu se znám, a když přeruším, je velká pravděpodobnost, že už nenastoupím. A taky mám teď vážně skvělou partu „spolužáků“, a to pro mne znamená opravdu hodně.

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Asi rozložení výuky. Mnoho předmětů je vyučováno blokově, a snadno se tak dosáhne 100% absence, což je pro dálkové studium, kdy je prezenční výuky málo, často velký problém.

9. Kdo vám nejčastěji hlídal dítě/děti?

Dokud bylo jedno, tak převážně prarodiče spolu s manželem. S druhým pak se mnou přímo do školy jezdí manžel a o první se starají opět prarodiče.

Manžel si může dovolit tolik dovolené, když s tebou jezdí do školy?

Manžel má hodně sezónní práci, takže podzimní semestr je v tomto výrazně jednodušší. V jarním semestru to trochu problém je, ale pomáhají taky prarodiče. Takže až bude druhé dítě větší, myslím, že to nebude už jen na něm. Ale teď si na to bere dovolenou a počítáme s tím, že nás to pak omezí jinde.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy?

Především večer, popřípadě v noci. Víkendy pouze pokud se to sešlo spolu se zkouškou apod.

SHRNUTÍ ROZHOVORU:

Informantka PK studuje nově existující obor a informace ohledně něho získává od vyučujících. Studentka je se svým oborem spokojená a i s jeho náročností, ale momentálně řeší složitou situaci a je tlačena k přerušeni, z důvodů vysoké absence. Studium díky hlídání prarodičů a manžela zvládá, manžel s ní jezdí do školy a musí

si na toto volno brát dovolenou. Studentka nezavrhne ani možnost dalšího studia, když toto nedokončí v řádném termínu.

Informantka PT

(maminka výše zmíněné kamarádky z práce; rozhovor online formou)

1. Kolik vám bylo při začátku studia let, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Studium jsem začala v 19 a končila jsem ve 24. Dítě se mi narodilo ve 20 letech. To bylo během studia moje jediné dítě, které jsem měla. Studovala jsem v letech 1990 – 1995.

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

VUT – obor stavební inženýr

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Především knihy a skripta doporučení přímo univerzitou. S postupem času ve studiu stále častěji díky praxím a od lidí z praxe.

A informace ohledně studia s dítětem?

No, v době, kdy jsem studovala, ještě žádné oficiální informace o této možnosti nebyly, takže jsem se vždy domlouvala pouze s vyučujícími. Studijní oddělení mi občasně pomohlo s přejitím z kruhu do kruhu (dnes podobné jako seminární skupiny) kvůli termínům.

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Ano, komunikace v rámci školy fungovala vždy bezproblémově.

Cítila jste dobrou informovanost i v rámci studia s dítětem?

Ano, v rámci školních pohledů na mateřství studia se to ještě neřešilo nijak oficiálně přes studijní apod. Vše se muselo vyřešit s jednotlivými vyučujícími.

A u těch vyučujících jste se vždy dozvěděla, co jste potřebovala?

Ano, všichni se mi snažili vyjít vstříc. Nikdy jsem se nesetkala s tím, že mi někdo nechtěl pomoci, naopak všichni byli moc ochotní.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

Jak jsem říkala, vše se domlouvalo pouze s vyučujícími neoficiální cestou. Měla jsem ale štěstí na spolužáky, se kterými jsem byla v kontaktu a dostala se tak

k hodně informacím. Případně stačilo se pak už jen doptat nebo dořešit konkrétní věci.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

Skloubit studium s péčí o dítě a současně s manželovou prací vzhledem k hlídání. A taky vzdálenost od místa bydliště byla komplikací. Vyučujícími většinou vycházeli vstříc v rámci výuky a možností měnění si výukových skupin a podobně, což celou situaci hodně ulehčovalo.

7. Začala byste se studiem znovu?

Zpětně bych i za stejné situace klidně studovala s dítětem znovu, na vše vzpomínám v dobrém. Ale nyní bych už do žádného dalšího studia nešla, spíš si užívám volného času a vnoučat.

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Já osobně nic, jak to bylo, tak to bylo. V rámci tehdejších poměrů si myslím, že možnosti, které jsem měla, byly nadstandartní. Například ani výběr kruhů nebyl běžný. Ale udělali mi výjimku, což určitě nebylo samozřejmostí. Pamatuji, že vlastně nic nebylo problém a vše se dalo řešit. Zároveň to vnímám tak, že studium mě do praxe připravilo dobře. A oborem, který jsem vystudovala, se zabývám dodnes.

Takže jste ráda, že jste to v té době zvládla obojí dohromady? Neměnila byste?

Těžko říct, jak by to bylo, kdybych vystudovala ještě před tím, než bych měla dítě. Ale, jak jsem říkala, jsem ráda, jak to bylo.

9. Kdo vám nejčastěji hlídal dítě/děti?

Pokud zaměstnání umožňovalo, tak manžel. Současně pomáhala moje maminka, kde byla veliká výhoda její práce na směny. A péče o novorozence pro ni nebyl problém. Ale zapojovala se víceméně celá rodina.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy?

Nejčastěji jsem se učila večer a v noci. Když jsem byla mladší, tak jsem obecně byla v těchto hodinách nejproduktivnější. Neměla jsem v tuto denní dobu nutkání jít dělat něco jiného a obecně jsem měla větší klid.

SHRNUTÍ ROZHOVORU:

Informantka PT studovala obor stavebního inženýrství na VUT v letech 1990 – 1995. Informace sháněla nejvíce od vyučujících a případně od spolužáků, se zařízením potřebných náležitostí jí pomohlo studijní oddělení. Ve škole měla pocit nadstandardního přístupu. Nelituje, že studovala s dítětem a za stejné situace by studovala zase. Nejnáročnější pro ni bylo skloubení studia a péči o dítě. Nejvíce dítě hlídal manžel či maminka informantky, která se nejčastěji učila po večerech nebo v noci.

Informantka PA

(spolužačka od mé kamarádky ze skautského kurzu)

1. Kolik vám bylo při začátku studia let, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Při začátku studia mi bylo 19 let, děti jsem v tu dobu neměla. Byl to rok 2019 a končit bych měla v roce 2026.

V kolika letech jsi měla dceru a v kolikátém ročníku jsi při tom byla?

Ve 22 letech. Dokončila jsem druhý ročník studia (v době porodu jsem měla přerušeno z důvodů rizikového těhotenství).

A pak jsi už s dcerou znovu nastoupila do svého ročníku nebo do nižšího ročníku po přerušení?

Do nižšího ročníku. U nás je relativně rigidní systém prerekvizit a vzhledem k tomu, že jsem měla termín porodu uprostřed jarního semestru, nebylo reálné zůstat ve svém kruhu (pokud bych nechtěla chodit na cvika v šestinedělí).

Jsi hodně mladá maminka, měli jste dceru plánovaně?

Plánovali jsme dítě během studia, i když o rok později (až po třetíáku), takže asi něco mezi. Ale zřejmě je dobře, že to dopadlo takhle poloplánovaně. Nevím, zda bych měla odvahu se cíleně začít snažit.

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

Studuji všeobecné lékařství na Masarykově univerzitě v Brně.

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Některé informace jsem získala ze sociálních sítí, většinou ovšem od referentek studijního oddělení, kam jsem zašla po zjištění těhotenství kvůli úpravě rozvrhu (některé předměty, které jsem měla mít zapsané, jsem jako těhotná nemohla absolvovat).

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Ano.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

Obracela jsem se na studijní referentky, popřípadě na kamarádku, která studuje stejný obor s podobně starým dítětem.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

Pro mě osobně je nejtěžší najít rovnováhu mezi časem věnovaným studiu a časem stráveným s dcerou. Těžce se vyrovnávám s pocity viny, že jsem s dcerou málo času, zvláště když někdy dělám do školy něco navíc. Chtěla bych být dobrou studentkou, naučit se co nejvíce a v budoucnu být dobrou lékařkou, ale zároveň chci být dobrou matkou.

Kromě těchto spíše vnitřních těžkostí také hodně bojuji s nemocností dcery. Není tolik nemocná jako jiné děti, ale přesto je každý infekt komplikací – do dětské skupiny nemůže, prarodiče jsou sice ochotni hlídat i nemocnou dceru, ale nejdnou se od ní nakazili. Nemluvě o tom, že hlídání všech pěti dní v týdnu je pro ně velmi náročné. Také my s manželem se často nakazíme a je komplikované si výuku nahrazovat.

Takže manžel taky studuje?

Ne ne, manžel je pracující.

7. Začala byste se studiem znovu?

S dítětem bych asi studium nezačínala. Možná bych s ním studovala jiný obor. Naše situace se mi zdá nejlepší – studium bez dítěte s plánem, že během studia budu mít miminko. Ale začít studovat znovu bych nechtěla ani bezdětná.

Takže by sis už znovu nechtěla zažít situaci, že se ti během tvého studia narodí miminko, chápu to dobře?

Moje pochyby se týkají spíš medicíny, tedy oboru studia. Už bych ji znovu neměla sílu začínat, zvláště když mám malou (první roky si s dítětem neumím představit). Přesto jsem vděčná, že jsem si jí vybrala, jen bych neměla energii studovat to znovu od začátku.

Naopak uvažujeme o druhém dítěti ještě během studia. On totiž u tohoto oboru nikdy není dobrý čas... Roky studia jsou dost možná nakonec stejně nejlepší doba.

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Velmi by nám pomohlo, kdyby si manžel mohl vzít OČR, ale stále čerpám rodičovský příspěvek. Zpětně si říkáme, že by bylo dobré, kdybychom to věděli už při porodu, že z toho důvodu by se nám vyplatilo si nastavit vyšší měsíční částku, abychom příspěvek dříve vyčerpali.

Výše rodičovského příspěvku se dá změnit i teď, ne?

Ano, dá. Ale zbývá nám ještě polovina k vyčerpání. Takže bude trvat, než konečnou částku vyčerpáme, i když to teď nastavíme na maximum. Kdybychom to udělali na začátku, dávno by byl rodičovský příspěvek vyčerpaný a měli bychom volné ruce v době největší nemocnosti dítěte.

Období nemocnosti dcery pro vás musí být velice náročné. Jste dobří.

Dobří jsou hlavně všichni ti okolo nás, co nás podporují (hlavně hlídáním). A bez ochotného manžela by to fakt nešlo.

Co dalšího bys poradila následující budoucí studentce a zároveň mamince?

Ještě bych asi poradila najít si kamarádky, které jsou taky matky a ideálně taky studující. Protože se spolužáky se o mateřských problémech moc nepobaví.

A taky na sebe ani na dítě netlačit. Když nepůjde začít opět studovat brzy, ať matka počká, až dítě bude ochotné jít do dětské skupiny nebo se nechá pohlídat někým jiným než maminkou... Osobně jsem měla pořád pocit, že mi něco utíká, a těžko se s tím bojuje. Tak prostě, ať je na sebe matka milá a dopřeje si čas s dítětem.

9. Kdo vám nejčastěji hlídal dítě/děti?

Manžel či jeho rodiče. Od 1,5 roku chodí dcera i do dětské skupiny.

Jak dcera zvládá to, že je v té dětské skupině nebo že ji často hlídají prarodiče?

Prarodiče naprosto miluje, a i když je se mnou, často se ptá, jestli za nimi nepůjdeme. Prožívali jsme krátké období, kdy špatně snášela moje odchody a předávání prarodičům. Ale vlastně s hlídáním prarodiči nikdy nebyl zásadní problém ze strany dcery. Pro prarodiče je to někdy náročné.

Nemrzí tě na druhou stranu, že se po nich tak často ptá?

Někdy jo, zvláště dřív. Je to hodně navázané na pochyby o vlastních kvalitách mámy. Hlavně mě mrzí, když po zkouškovém o hraní/chození ven říká manželovi, protože z toho je patrné, jak málo jsem jí v poslední době věnovala pozornost. Na druhou stranu už mě to netrápí tolik, malá už výrazněji projevuje city, a tak vidím,

že jsem její maminka, ať už jsem doma jakkoliv často. Že máme nenahraditelný vztah, jiný než má s kýmkoliv jiným. Ano, jsem s ní méně než jiné mámy se svými dětmi, ano, trápívá mě to, ale dokud si prioritizuji čas s ní a cíleně pracuji na našem vztahu, tak nám to funguje. Teď už je dcera fakt spokojená a naopak mám pocit, že ji prarodiče i intenzivnější čas s tatínkem obohacuje a jsem moc ráda, že si to užívá. Koneckonců, často se ptá i po druhé babičce, tetách jak pokrevních, tak rodinných kamarádkách, po dalších dětech... Prostě po všech, kteří ji zaujali, a ráda by je viděla zas. A když s ní nejsem já, ptá se zase po mně.

Ještě se vrátím k té dětské skupině, jak to tam dcera zvládá, protože jestli dobře počítám, je dcera ještě hodně malinká?

Jo, to bylo náročnější, začala tam chodit na dva dny od 1,5 roku a začátek byl hodně náročný. Tak náročný, že jsem si stanovila deadline, a kdyby se to do té doby nezlepšilo, tak bych zrušila nějaké bloky ve škole a byla jsem připravená protáhnout studium, ale nakonec se to zlepšilo. Ranní předávání zvláště pro mne byla velmi náročná, celkově mi dcera přišla výrazněji plačtivá, ve stresu, více na mě navázaná v čase, kdy jsme byly spolu. Ano, zlepšilo se to, ale vyloženě fajn je to až teď kolem jejích dvou let, kdy si už umí víc říct, co chce, kdy si umí hrát s dalšími dětmi, kdy se s ní dá více promluvit. Nevím, zda bych dítěto chtěla dávat do dětské skupinky před dvěma roky, možná bych to zkusila, a kdyby to vypadalo stejně jako u dcery, počkala bych.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy?

Nejvíce se domácímu studiu věnuji o zkouškovém, kdy chodím do knihovny již ráno a jsem tam do odpoledne nebo někdy až do večera. Během semestru jsem se hodně učivala o víkendy nebo po odpoledních, ale snažím se to minimalizovat, abych mohla být více času s rodinou. Nikdy se neučím doma, tedy neučím se do pozdních hodin ani úplně ráno.

SHRNUTÍ ROZHOVORU:

Informantka sama uvádí, že by se znovu do studia medicíny nepouštěla, vlastně ani bez dítěte, a to kvůli jeho náročnosti. Dále uvádí, že si neumí první ročníky studia s dítětem ani představit. Je jí velikou oporou hlídání od prarodičů a manžela. Dcera má naštěstí své náhradní hlídání velice ráda a často se po něm ptá. Pro naši

studentku/matku bylo ze začátku nejtěžší se vyrovnat s dvojitým životem a tím, že netráví s dcerou tolik času, jako jiné matky.

Dále ale uvádí, že díky omezenému času se intenzivněji připravuje do školy a poté si více užívá času, který má vyhrazený pro dceru. Se všemi svými nejistotami se dokázala vyrovnat a momentálně dokonce s manželem uvažují o druhém miminku.

V začátcích svého mateřského období by ocenila více informací o finančních možnostech, které se ovšem ale netýkají těch školních.

Informantka JK

(spolužačka mé sestry z vysoké školy)

1. Kolik vám bylo při začátku studia let, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Začala jsem studovat po roční pauze (po vystudování bakalářského studia jsem šla na rok pracovat a pak jsem se znovu vracela do školy), v době začátku magisterského studia mi bylo 24 let. Během prvního ročníku, konkrétně v druhé části letního semestru, se mi narodil syn. Bylo mi v tu dobu 25 let. Nastoupila jsem do magisterského studia v roce 2013 a končila jsem v roce 2015.

Proč si měla roční pauzu a nezačala jsi studovat magisterské studium dříve?

Původně jsem si myslela, že už studovat nechci a nepotřebuju, ale po té pauze jsem si uvědomila, že pro mě další studium není uzavřeno. Měla jsem pocit, že to zkrátka nemám ukončené. A přiznám se, že jsem asi potřebovala dokázat, že na to ještě mám, že to zvládnou.

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

Studovala jsem na Univerzitě Palackého v Olomouci, na Filosofické fakultě obor Česká filologie a historie.

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Některé obecné informace jsem sháněla na internetu, ale pak ty konkrétnější jsem nejvíce řešila na studijním oddělení nebo jsem se obracela na tajemnici katedry.

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Ano, ale zažila jsem i situaci, kdy jsem pobíhala mezi studijním oddělením a katedrou a nikdo moc nevěděl, co má kdo na starosti. Vše se následně vyjasnilo, na naší fakultě totiž nebylo úplně běžné, že se ve studiu pokračovalo i s dítětem.

Vždy mi bylo odpovězeno jen striktně na to, na co jsem se ptala, nikdo mi neporadil nic navíc.

**Ocenila bys, kdyby ti dal někdo všechny informace na jednom místě shrnuté?
Kdybys dostala odpovědi na více věcí, než na co ses ptala?**

Ohledně těch obecných věcí – jako třeba uznaná doba rodičovství nebo různé podepisování nějakých formulářů – bylo vše v pořádku. Stačilo, co jsem si zjistila postupně. Ale určitě by pro mne bylo velkou pomocí, kdyby byly informace strukturované na jednom místě ohledně splnění předmětů, protože mi hrozně moc času a energie sebralo právě toto shánění informací. Následné splnění předmětu bylo kolikrát jednodušší než sehnat všechny potřebné informace.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

Nejvíce jsem se obracela na studijní oddělení, anebo na pracovníky na katedře. Občas jsem se ptala i přímo vyučujících, ale to se týkalo jen plnění konkrétního předmětu. Konkrétně jsem jim psala e-maily a u některých to bylo náročné s odpovídáním, někdy naše domluvy trvaly i třeba měsíc, vše se pak dost natahovalo.

Co spolužáci, těch ses na nic neptala?

Ano, se spolužáky jsem řešila plnění konkrétních předmětů, ale ti mi spíše pomáhali třeba s materiály nebo objasněním toho, co se po nás konkrétně chce.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

Hodně náročné bylo první zkouškové s dítětem, něco jsem plnila v předtermínech a něco málo online. Ale byl to dost šok, ta životní změna.

A když jsi tohle překonala, máš teď zpětně stále pocit, že tohle bylo to nejtěžší?

Myslím, že to pak přebily další pocity. Asi nejtěžší obecně byla ta rozpolcenost mezi rodinným a studijním životem. Měla jsem pocit, že si neužívám moc ani jedno, že jenom jedu a snažím se vše stihnout.

Kdybys prožívala jen jedno: studium, nebo mateřství užívala by sis to?

Rozhodně více, opravdu jsem jela na plný obrátky a byla jsem úplně vyčerpaná. Těžko říct, jak by to bylo, kdybych byla v jiné situaci, ale upřímně si to nedokážu představit těžší. Takže předpokládám, že ano, že bych si to užila víc, kdybych byla jen v jedné roli.

7. Začala byste se studiem znovu?

Teď už na to období vzpomínám docela dobře, ale znovu bych do toho určitě nešla.

Proč konkrétně?

Byla jsem na sebe příliš náročná. Naložila jsem si toho na sebe hodně a ještě se to sešlo i s náročnou rodinnou situací (kromě toho, že jsme měli malé dítě).

Přijde mi zbytečné prožívat dvě takhle velké věci zároveň, protože jsem si často neužila ani jednu, každou jsem dělala jen částečně. Vlastně jsem byla tak někde mezi – se spolužáky jsem neměla úplně společné téma, protože jsem byla myšlenkami u syna, a když jsem byla s ním, tak jsem přemítala, co musím dělat do školy.

Takže lituješ, že jsi do toho šla?

Pamatuju si svoje pocity během školy a ano, tehdy jsem toho litovala. Když jsem si představila, jak bych se mohla synovi věnovat více, kdybych nestudovala, jak bych mohla večery trávit asi tisíci jiných věcí než školou.

Ale teď jsem ráda, že jsme to jako rodina dokázali, takže s odstupem času toho už nelituji. Ale, jsem ráda, že je to za námi.

Mělo to alespoň nějaké klady?

Velký klad vidím v tom, že jsem si po skončení školy extrémně vážila volného času pro syna i pro sebe nebo nás s manželem. Byla to pro mě ta největší odměna, bez té zkušenosti předtím bych si toho určitě tak moc nevážila.

Myslím, že jsem se i naučila efektivně pracovat. Předtím bych si ani neuměla představit, že budu psát diplomku nebo se učit jen asi od 21:00 do 23:00, že se to dá v tomto módu stihnout a zvládnout.

Samozřejmě je velkým kladem i samotné získání titulu a skutečnost, že jsem na sebe byla pyšná (a myslím, že i manžel).

Očividně to mělo teda hodně záporů. Co byl pro tebe ten největší?

Asi okamžiky, kdy musely synovy zájmy ustoupit kvůli mým potřebám do školy. V tu chvíli jsem si vážně vyčítala, že jsem do toho šla, že ho zanedbávám kvůli svým potřebám, které nejsou nutné. Příkladem je třeba to, že jsem ho musela objednat k lékaři až o týden později než byl první navržený termín, protože jsem měla školu.

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Nekladla bych si na sebe takové nároky. Celou dobu jsem mohla studium přerušit, ale bála jsem, že ho pak nedokončím, což by mi bylo líto, protože jsem tomu věnovala už dost energie. Taky jsem ale nechtěla přerušit školu kvůli svému

dobrému pocitu, protože jsem byla přesvědčena, že to dokážu i za cenu vlastního naprostého vyčerpání.

Nabrala jsem si toho v tu dobu na sebe hodně, protože jsem během léta (když bylo méně školy) naslibovala doučování dětí z češtiny a pak během školního roku se mi to vymstilo. Dělala jsem školu, do toho jsem si přivydělávala tím doučováním, měla dítě a na sebe a manžela neměla vůbec žádný čas.

Takže by sis do příště snížila nároky sama na sebe. Ještě něco?

Jsem ten typ člověka, který se zatne a prostě vydrží, ale přiznám se, že tady mi už hodně ubývalo sil. Strašně jsem si přála školu dokončit, abych díky tomu měla více času, ale bylo to velmi náročné.

Takže ano, neměla bych od sebe tak vysoká očekávání, třeba že jsem to vystudovala bez přerušení, ale taky bych si toho na sebe nenaložila tolik najednou. A také bych se zamyslela nad tím, díky čemu si nejvíce odpočinu a dočerpám síly. Pak je hlavně nejdůležitější si to dovolit.

Co by to pro tebe bylo? Čím by sis nejvíce odpočala?

Asi kdybychom si někam zašli jen sami s manželem, třeba na koncert nebo na odpolední výlet, možná i chvíle samoty, například procházka večer přírodou. Myslím, že bych si navodila pocit uvolnění a svobody, že jde chvíli o mě. Že nejsem jen ta udřená studentka/matka, ale žena, která se baví.

Prospělo by mi, kdybych chvilku všechny ty starosti odložila a vydechla si.

Ještě se vrátím k tomu doučování, nešlo ho odříct, když jsi viděla, že je toho na tebe tolik?

Zaprvé jsme ty peníze potřebovali, protože jsme stavěli dům, takže se hodila každá koruna. Chtěla jsem s financemi manželovi pomoci. Zadruhé mi v tom bránil opět ten můj pocit, že já to přece zvládnou. No, a za třetí mě to bavilo, vlastně to byla alespoň trochu forma relaxace, i když to vyžadovalo nemálo příprav.

Relaxace?

Ano, myslela a řešila jsem něco jiného než domácnost, syna a školu. Jak jsem říkala, bavilo mě najednou řešit jiné věci a díky tomu jsem si odpočala od denní rutiny. Takže ano, relaxace.

9. Kdo vám nejčastěji hlídal dítě/děti?

Hlíдали oboje prarodiče, nejvíce tchýně, která měla volnou pracovní dobu a díky tomu mohla hlídat syna i během výukového týdne dopoledne. Pak samozřejmě i manžel.

Jak to zvládal syn?

Syn byl velmi hodné miminko, často spinkal. Díky tomu mohl být hlídán už od mala a zvykl si na to. Obě babičky i dědy má velmi rád a rád s nimi trávil čas. Takže díky jeho povaze to myslím zvládal dobře. Vždycky jsem byla pyšná, jak hezky zvládá odloučení. Přiznám se, že mě to bylo asi více líto než jemu, když jsme se loučili.

To byl asi další důvod, proč jsi studium dokončila, ne?

Určitě. Kdybych viděla, že to syn snáší špatně, že prostě není hlídatelný, tak bych toho okamžitě nechala. To by mi za to nestálo. Ale jak jsem říkala, syn byl dost flegmatický a společenský, takže mu hlídání nijak nevadilo. Navíc v tom spatřuji i pozitiva. Myslím, že je dobré si od sebe občas trochu odpočinout, pak jsme se na sebe víc těšili a ten společně strávený čas si více užívali.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy?

Nejvíce jsem se chystala do školy po večerech, když jsem syna uspala. Občas jsem něco málo stihla i během jeho denního spánku, ale ten čas byl primárně určen pro přípravu oběda. Výjimečně když byl na hlídání, ale tento čas byl většinou vyhrazen pro výuku v mé škole nebo pro doučování.

Takže jsi pro sebe opravdu neměla během dne ani minutku?

Přes den většinou ne, ale večer, když jsem syna uspala, jsem se většinou navečeřela u jednoho dílu seriálu, což pro mě byla velká relaxace. No a pak jsem se vrhla na chystání se do školy, případně na nějaký úklid v domácnosti, ale snažila jsem se toho co nejvíce dělat, když byl syn vzhůru. Když jsem byla hodně unavená, šla jsem radši spát, přišlo mi to jako nejlepší možné využití času, než abych se trápila s učením, nic se nenaučila a byla ještě nevyspalá.

SHRNUTÍ ROZHOVORU:

Informantka JK má nyní již příjemné vzpomínky na své studijní období, ale v době studií to pro ni bylo extrémně náročné. Uvádí, že nejednou přemýšlela o přerušení či skončení studia, ale nechtěla to vzdát kvůli svým vysokým nárokům. Období

studií pro ni bylo složité i kvůli nepříjemné shodě okolností s dalšími náročnými událostmi v rodině. Už by se do studií proto znovu nepouštěla. Ani toto rozhodnutí jiným maminkám nedoporučuje právě pro vysokou náročnost a zbytečné komplikace.

JK dále uvádí, že je důležité brát v potaz i povahu dítěte, aby se s touto situací vyrovnalo. Velice důležitá je podle ní i rodinná situace a zajištění pohodlného hlídání pro všechny.

Informantka AH

(známá ze skautského kurzu)

1. Kolik vám bylo let při začátku studia, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Začala jsem studovat magisterské studium se synem, když mu byly asi tři měsíce. Ale ještě v září na začátku magistra jsem obhajovala bakalářku. Mně se totiž celé studium velmi natáhlo (to je taky důvod, proč stále studuju), protože před synem jsem třikrát potratila.

S tříměsíčním synem to studium bylo fajn, protože jsem ho mohla brát na přednášky, hodně spal a jenom se kojil. Teď jsem ve druhém ročníku a chystám si rozložit státnice: dvě v září a dvě v lednu s obhajobou diplomky.

Kolik ti bylo na začátku magisterského studia a jaký to byl rok?

Bylo mi 25 a rok byl 2022.

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

V bakalářském studiu jsem studovala Teoretickou pedagogiku na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy, na konci studia se mi narodil syn (studovala jsem 4 roky). Teď studuji kombinovaně magisterský obor Učitelství pedagogiky pro střední a vyšší odborné školy a je to na pedagogické fakultě.

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Já jsem věděla, že budu chtít studovat s miminkem, když se to tedy povede. Samozřejmě jsem nevěděla, jaký syn bude, ale on je docela pohodář, takže jsme do toho šli a magisterské studium spolu dobře zvládáme.

Při výběru školy jsem postupovala vylučovací metodou. Hledala jsem něco, co lze studovat kombinovaně, protože manžel pracuje v Motole a nemá flexibilní pracovní dobu. Z toho mi vyšly dvě varianty – jednu jsem zavrhla a druhou byl ten pedagogický směr. Informace jsem našla v karolince, v rozvrzích z minulého roku a byla jsem ráda, že mě škola bude opravňovat k pedagogice v praxi.

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Bakalářku i diplomku mám zaměřenou na téma ohledně neúspěšnosti studentů na vysokých školách, k čemuž se váže i rozhodování v náročných životních fázích, tak vím, kde a jaké informace si hledat. Znáám karolinku, vím, že je potřeba se podívat na rozvrhy z minulého roku, abych věděla, jak je studium strukturované.

Mám i nějaké kamarádky, které z mého oboru bakaláře přestoupily na pedagogickou fakultu na magistra, takže jsem i díky nim věděla více informací. Třeba jak moc je to náročné. Nevím, jestli jsem měla dostatek informací, ale věděla jsem, jaké mouchy to studium bude mít. Ale s tím jsem do toho šla, neměla jsem přehnaně velké očekávání.

No a měla jsi dost informací ohledně studia s miminkem? Třeba jaké máš varianty a možnosti?

To mě moc netrápilo. Tím že nesplňuju nikde žádné normy, kvůli tomu, že jsem rodila při bakaláři a během studia na jiné fakultě. Nemám na nic moc nárok, ani na výhody během studia. Takže žádné úlevy nemám.

To nemáš žádné možnosti ohledně toho, že jsi studující matka? Třeba uznanou dobu rodičovství nebo třeba variantu si plnit zkoušku online?

Uznanou dobu rodičovství si zařídit mohu, mohla bych přerušit a pak zase pokračovat, ale vlastně by mi to nijak nepomohlo. A k online variantám, to se u nás nedělá, učitele to nezajímá.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

Když jsem něco potřebovala vědět, tak jsem psala na studijní oddělení, kde pracovala mladá studijní referentka, která je moc hodná a ochotná a chápe, že nemůžu na tu fakultu osobně běhat každý den v úředních hodinách. Takže hodně konzultujeme přes mail.

A přes množství nevýhod, které pedagogická škola podle mnohých má, velkou výhodou je její flexibilita vůči studentům. Mohu si rozložit státnice, mám i možnost si studium hodně protáhnout a na studijním oddělení jsou velmi vstřícní, vyučující tolik ne, ale na studijním je to opravdu super.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

Nejtěžší na studiu bylo a je všechno skloubit dohromady. Skvělou věcí, která se zavedla teď na začátku roku, je, že právnická fakulta otevřela dětský klubík i pro

pedagogickou fakultu. Takže tam syna mohu dát na dvě hodiny denně a pracovat do školy v knihovně. My sice nebydlíme v Praze, takže tam hodinu jedu, pak jsme dvě hodiny tam a pak jedu zase hodinu zpátky, ale i tak je to super pomoc.

To zní velmi dobře, že vám něco takového umožnili. Jak konkrétně myslíš to „skloubení dohromady“? V čem to bylo konkrétně náročné?

Já kromě studia ještě pracuju, protože jsme řešili bydlení, vzali jsme si hypotéku a manžel to sám finančně neutáhne ze svého platu. Navíc kvůli tomu, že jsem dělala státnice na filosofické fakultě později, nemám nárok na mateřskou, pobírám jen rodičovskou, a to v té nejnižší možné míře. Takže mně nezbylo nic jiného než ještě k tomu i pracovat. Mám pocit, že stát k mé situaci není moc vstřícný. Je prostě těžké skloubit pracovní, školní a rodinný život, nezbývá mi čas pro sebe. Zkrátka jen stále řeším to nejnútnejší, jak je zrovna potřeba.

A já jsem, tedy spíš jsem byla perfekcionistka. Ale musela jsem si zvyknout, že ve studiu nebudu mít samá „A“, což nebylo nikdy nutné. Jen jsem byla zvyklá, že potřebuji vědět všechny informace a jdu na zkoušku vždy perfektně připravená, což se teď samozřejmě vůbec neděje. Často jdu zkoušku opravdu jen zkusit. To bylo pro mě těžké na té osobní rovině. Kdybych studovala bez syna, odnesla bych si ze studia víc, ale zase takhle když mám chvíli na učení, využiji na maximum.

Jakou děláš práci?

Pracuji v Centru paliativní péče a v Magdaleně o.p.s.

Na jaké pozici?

V centru jako projektový manažer a evauátor a v Magdaleně jako koordinátor vzdělávání.

7. Začala byste se studiem znovu?

Určitě bych začala se studiem znovu, mně to přijde velmi dobré se udržovat mentálně na úrovni. Bylo by super, kdyby ta fakulta šla ještě víc maminkám naproti, protože si myslím, že mají velký potenciál, protože znají hodnotu volného času. Já to tak mám, že když si vyšetřím chvíli času, tak dělám ty věci do školy úplně naplno.

A šla bys i na tu stejnou školu?

Ne, klidně bych si zkusila i stejný obor, ale na jiné fakultě, na pedagogickou bych znovu nešla.

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Určitě bych změnila přístup pedagogů možná i pedagogy jako takové. Mám pocit, že nás měří všechny hodně stejným metrem, občas dávají deadliny na nějakou hodinu, která vůbec nedává smysl. I ty úkoly, které nám zadávají, se mi zdají nesmyslné. Obor, který já studuju, je prostě výsměch. To, co odevzdám, by mi v životě na filosofické fakultě neprošlo, dost mě zaráží úroveň pedagogického studia.

Změnila bych od základu přijímací zkoušky. Já je dělala tři dny po porodu, měla jsem je za chvíli napsané a jsem měla nejvyšší počet bodů ze všech a to si nemyslím, že bych byla nějak extra chytrá! Jen to bylo úplně primitivní. Já tam ale studuju s lidmi, kteří nepsali bakalářku, ale jen odevzdávali potfolio. Je to prostě akademické prostředí nevalné úrovně.

Proč na škole vůbec zůstáváš, když nejsi spokojena s pedagogy ani s úrovní výuky?

Nevím, jestli jsem tak nespokojená, spíš je to věc, kterou bych změnila. Vlastně jsem si to vybrala i proto, že ty nároky nejsou úplně moc velké asi oproti jiným školám.

9. Kdo se místo vás nejčastěji staral o děti/dítě?

To je velice náročné říct. Syn hodně jezdí do školy se mnou. Během zkoušek byl často v klubíku nebo ho hlídala moje sestra, případně prababička, moje máma a občasně i tchýně. O víkendu byl s manželem.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy (ráno, večer, o víkendu)?

Hodně se učím, když spím, takže v noci přibližně od desíti do tří do rána, když je zkouškové, tak jedu v podstatě nonstop. Nebo během jednoho denního spánku, který má – vždy když je volná chvíle.

SHRNUTÍROZHOVORU:

Informantka AH zvládla bakalářské státnice a přijímací zkoušky na magisterský program s čerstvě narozeným dítětem. Radši by zůstala na své původní fakultě, ale kvůli menší náročnosti budoucího studia přestoupila na pro ni snazší obor. Díky svému zaměření bakalářské práce byla dobře informována, a cítila se tedy plně v obraze.

Její situace je o to náročnější, že kromě péče o dítě a studium ještě pracuje a tím pádem nemá pro sebe už žádný čas. Ohledně školních výsledků se musela vyrovnat s tím, že už nemůže být tak vzornou studentkou jako doposud.

Informantka by se studiem začala i znovu, ale již by nešla na shodnou fakultu, na druhou stranu často využívá dětský klubík, který je nově k dispozici na vedlejší fakultě.

Informantka EH

(má spolužačka z vysoké školy, rozhovor online formou)

1. Kolik vám bylo let při začátku studia, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Studium jsem zahájila v roce 2017, přičemž první dcera se narodila v srpnu 2018. Poté jsem po skončení prvního ročníku přerušila studium z rodičovských důvodů. Roku 2020 se narodila druhá dcera a v akademickém roce 2023/2024 jsem pokračovala ve studiu.

Jsi teď zpětně ráda, že si studium přerušila?

Ano, jsem teď moc ráda za variantu přerušování studia.

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

Řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích, zaměření řízení – FHS UK

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Moodle, spolužáci, přednášející.

Kdo ti pomáhal ohledně vyřízení přerušování?

Studijní oddělení.

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Vyučující jsem informovala o své situaci a požádala je o zvýšenou informovanost v daném předmětu.

A všichni ti v tomto vyhověli?

Ano vyhověli.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

Dále jsem se na veškeré další informace ptala svých spolužáků, kteří docházeli pravidelně na výuku.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

Koordinace rodiny, práce a studia s omezenými možnostmi hlídání dítěte.

7. Začala byste se studiem znovu?

Ano, ale v jiné etapě života.

A v jaké etapě?

Až budou moje děti samostatnější – nebudu je muset vozit apod.

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Na studiu jako takovém bych neměnila nic, hodně mi toho dalo a nelituji času, který jsem do něho vložila.

9. Kdo se místo vás nejčastěji staral o děti/dítě?

Školka, tatínek, babičky, teta.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy (ráno, večer, o víkendu)?

Večer, v noci.

SHRNUTÍ ROZHOVORU:

Informantka EH po narození prvního dítěte studium přerušila, a to až do tří let věku mladšího dítěte. Po přerušení informantka plynule navázala na studium, nyní je ráda, že nemusela absolvovat studium s tak malými dětmi a obecně se těší, až budou děti samostatnější. Informace sháněla primárně na studijním oddělení, od spolužáků a vyučujících, měla pocit plné informovanosti a všichni jí dle jejich slov vyhověli. Nejtěžší pro ni byla celková koordinace povinností, ničeho nelituje.

Děti nejvíce hlídal otec, babičky, tety, případně byly děti umístěny ve školce. Informantka se do školy nejčastěji chystala v noci či večer.

Informantka VO

(kamarádka od informantky AH, rozhovor online formou)

1. Kolik vám bylo let při začátku studia, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Začala jsem studovat v 19 letech, v roce 2017. Dceru mám od svých 24 let, v té době jsem byla v pátém ročníku, vlastně těsně až na začátku šestého, byl to rok 2022. Studia budu končit snad, když dceři bude 1,5 roku, což bude rok 2024.

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

Všeobecné lékařství na 3. lékařské fakultě univerzity Karlovy v Praze.

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Hodně jsem využívala služby studijního oddělení, dále mám kamarádku, která taky studuje a ta má dokonce děti dvě. Pak jsem se na škole účastnila přednášky Medicína a mateřství, kde přednášela jedna doktorka a jedna medička, které zažily nebo zažívaly stejnou situaci. Mluvily tam o tom, jak to za nich fungovalo a nefungovalo.

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Asi celkem ano. Musela jsem se dost sama doptávat. Nikde nebylo toto téma obecně shrnuto na jednom místě, ale když jsem se zeptala, bylo mi odpovězeno, třeba jak si mám vytvořit individuální studijní plán a tak dále.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

Často na to studijní oddělení nebo té spolužačky/maminky, anebo když to byly informace ohledně předmětů, přednášek či zkoušek, tak jsem se ptala spolužáků nebo starších studentů.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

To je pro mne hodně aktuální téma. Připravuji se momentálně na poslední státnici (doufám, že vše vyjde), v jiné době mezi zkouškami bych mluvila asi jinak. Ale teď je to pro mě velice náročná doba, protože prostě netrávím čas s dcerou, věnuju

hodně času učení a úplně vidím, jak mi ubývá ten čas, kdy ona vyrůstá a já ji nemůžu nějakým způsobem formovat. Ona mi ukazuje, jak poznává svět. Tohle na tom celém mám nejméně ráda.

Potom je náročné i to, že bydlíme společně s prarodiči, abychom měli zajištěné hlídání. Manžel má domluvený homeoffice, ale spolubydlení má své plusy i mínusy. Velkým plusem je to hlídání, že díky tomu mohu dál studovat. Negativum jsou vztahové věci, jak s dcerou netrávím většinou čas já.

Dalším velkým strašákem je stres, že to ve studiích nezvládnou, a tím by ta celá námaha byla zbytečná. Dále pak i ten pocit, že se pro mě a mé studium obětuje hodně lidí, abych já mohla studovat, ta odpovědnost i za ten jejich čas je tíživá. Poslední náročností je i to, že moc nemám čas na sebe nebo ani s partnerem spolu netrávíme čas, což je v současné době nejmenší negativum. Momentálně je pro nás prioritou škola a samozřejmě dcera.

7. Začala byste se studiem znovu?

Zrovna v tuto dobu na studium obecně hodně nadávám, takže se mi dere hned na jazyk, že ne, už nikdy. Ale až studium dokončím, tak si myslím, že pak zpětně by ta opověď zněla: „Ano“. Že mi to přijde nějakým způsobem výhodné, třeba z časového hlediska. Studium medicíny trvá šest let, pak přijdou atestace, a to kdybych zvládla hodně rychle, tak mi bude nějakých 34 nebo 35 let, což už mi přijde trošku pozdě na to mít rodinu. Takže obecně myslím, že ano, ale momentálně fakt nenávidím ty všechny deficity, že s dcerou nejsem, že už chci, aby to bylo všechno za námi.

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Ocenila bych, kdyby bylo více studia dostupného online, a tím bych nemusela být ve škole osobně. Někdy mi přišlo zbytečné, že jsem tam musela vždycky sedět, protože by bylo jedno, jestli si to přečtu sama z prezentace nebo uslyším přednášku. Ale musela jsem se účastnit kvůli povinné docházce a minimální absenci. Napadá mě pak nějaké místo, kde by na mě mohl hlídající s dcerou čekat nebo kde bych mohla v klidu nakojit. Naše fakulta takovýto prostor má, ale je to velmi malá místnost, tak do jednoho roku věku dítěte, s větším to je nedostatečné.

9. Kdo se místo vás nejčastěji staral o děti/dítě?

Manžel a prarodiče (více babičky než dědové) a pak naši sourozenci, ale ti minimálně, protože sami ještě studují, tak mají málo času.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy (ráno, večer, o víkendu)?

Na tomto místě to budu muset rozdělit do dvou etap. V té první, když dceři bylo do pěti měsíců a já tak nespěchala na učení, jsem se učila během jejího denního spánku, vycházelo to na dvě až tři hodiny denně. Večer už jsem se učit nedokázala. Ve druhé fázi, kdy už máme ve škole takové etapové učení se postupně na státnice, bydlíme vždycky s jedněmi prarodiči třeba na jeden až dva měsíce, což je i aktuální situace. Můj denní režim je takový, že vstávám kolem šesté (dříve než dcera), učím se během dopoledne, kde mám zajištěné hlídání. Pak jsme spolu odpoledne na dvě až tři hodiny, kdy si hrajeme a jsme zkrátka spolu a pak se jdu zase učit do večera, pak jdeme spát.

SHRNUTÍ ROZHOVORU:

Informantka VO měla pocit uspokojivé informovanosti ohledně své situace, i když se na vše musela sama zeptat, nikde nenašla souhrnné informace. Nejvíce se obracela na studijní oddělení, kamarádku, která zažívala stejnou životní situaci, a spolužáky.

Studentka se momentálně cítí ve své situaci velmi unavená a velice zaneprázdněná, kvůli čemuž si vyčítá nedostatečné množství času stráveného s dcerou. Přeje si, aby s dcerou mohla trávit více času a už to všechno učení bylo za ní. Další náročností je pro ni bydlení s prarodiči a i strach z neúspěchu ve škole. Se studiem by pravděpodobně znovu začala, ale tento názor bude mít spíše až po dokončení zkoušek.

Jako inovaci by informantka uvítala například větší možnosti online výuky přednášek a také větší prostory pro dítě s doprovodem na fakultě.

Informantka AJ

(teta mého švagra)

1. Kolik vám bylo let při začátku studia, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Moje vysokoškolské studium začalo v roce 1972 (bylo mi 19 let), po maturitě na gymnáziu v Litomyšli. Po druhém ročníku studia jsem měla svatbu, bylo to v červenci roku 1974. Po třetím ročníku studia se nám narodil první syn (srpen 1975) a po čtvrtém ročníku se narodil druhý syn (červenec 1976). Po pátém ročníku jsem promovala se dvěma dětmi ve věku jeden a dva roky.

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

Studovala jsem Lékařskou fakultu Palackého university v Olomouci, obor stomatologie v letech 1972–1977.

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Informace v těch letech (před půlstoletím) běžely zcela odlišně než dnes. Hlavní info centrum byl děkanát fakulty se svými vývěskami a přepážkami, kde seděly věcné a ochotné úřednice. Termíny zkoušek byly včas a jasně vypsány, přihlašovali jsme se osobně prostřednictvím formuláře. Na začátku ročníku jsme dostali jednoduchou brožuru s jasnými tabulkami, přehledem předmětů a vyučujících – kdy a v jakém termínu máme složit zkoušky. Vše bylo jednoznačně dáno, žádné výběry předmětů či kreditů neexistovaly. Doplnující informace běžely mezi spolustudujícími – každá cesta tramvají na fakultu byla vlastně přínosná. Téměř všichni z ročníku bydleli na koleji ve stejném patře a ústní předávání informací fungovalo nepřetržitě. Nemohu říct, že by mi informace chyběly. Když to srovnám se studiem dětí, které třeba vysedávaly u počítače do půlnoci, aby nepromeškaly vyhlášení termínů zkoušky, zdá se mi náš systém bez online připojení klidnější a jasnější. Tehdy bylo vše jinak, cenu mělo každé osobní přátelství a v ročníku jsme si pomáhali – i později, kdy bylo více studentek s dětmi.

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Myslím, že jsem už vše řekla v předchozí otázce, nemám k tomu víc.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

S dotazy jsem se obracela na svého manžela, který studoval stejný ročník téže fakulty, jenom v jiném studijním kroužku, na studenty kolem sebe, na úřednice na děkanátu, na asistenty v jednotlivých katedrách, případně na přednášející.

Takže i informace ke studiu s dětmi jste sháněla na děkanátu, ptala se úřednic či případně manžela/spolužáků/kamarádů?

Na děkanátu jsem hledala informace ke studiu, jako všichni ostatní bezdětní. Neměla jsem přerušení studia ani opakování ročníku ani nástup na mateřskou dovolenou, ba ani dětské přídavky (tak se tehdy říkalo dávkám na děti). Co jsem žádala jiného než ostatní, bylo pouze osvobození z tělesné výchovy v době těhotenství. Žádost o sociální stipendium byla běžná - jako bezdětní - s dokladem o finanční situaci rodiny.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

Co bylo na studiu nejtěžší? Protože jsme studovali s manželem oba, bylo tehdy nejtěžší ekonomické zajištění rodiny. Věděli jsme, že musíme vystudovat bez přerušení či opakování ročníku, abychom neztratili sociální stipendia. Snažili jsme se také o prospěchová stipendia, která byla odstupňována podle studijních výsledků. Přestat studovat a nastoupit na mateřskou dovolenou nebylo možné – tehdy byla mateřská placená pouze 6 měsíců a vypočítávala se z předchozího platu, a ten jsem ještě neměla. Letní brigády jsme nestíhali, protože jsme pečovali o děti, dokončovali zkoušky v zářijových termínech a také jsme měli povinné letní praxe jako součást výuky. Žili jsme ale střídavě a zdravě, s radostí, s dětmi. Díky paní bytné, která nám pronajímala nejprve jeden pokoj a později celý byt za nízkou cenu, jsme se stipendiem vycházeli. Dalším nejtěžším problémem bylo vyřešit hlídání dětí, když se naše rozvrhy kryly, což byla asi třetina výuky.

Opravdu vám peníze vycházely? To jste dobří. Nepotřebovali jste nikdy peněžitou pomoc od rodiny?

Umím si představit, že asi těžko můžete pochopit, že nám nepomáhala rodina - mám rodinu opravdu skvělou. Ale: tehdy se sešly mimořádné podmínky z obou stran. Nevím, jestli to patří do diplomky, byla to dost výjimečná situace. Můj muž byl šestým dítětem, když mu bylo 5 let, tatínek mu zemřel. Osamělá maminka se starala o hospodářství a potýkala se s mnoha nemocemi. Když jsme měli svatbu,

bylo jí 66 let, udřená, bydlela od nás daleko /Litomyšl - Olomouc/. Moje maminka, stejně tak vzdálená, se starala o pět mých mladších sourozenců. I obě mé starší sestry měly tehdy malé děti a bydlely velmi daleko. Tatínek byl čerstvý důchodce s vážnými zdravotními problémy a opakovanou hospitalizací. Musíte si také představit, že nikdo z celé rodiny neměl auto, natož mobilní telefon, někdo měl pevnou telefonní linku, ale na tu my jsme neměli. Nejstarší sestra mi posílala oblečení po dětech trochu starších, než byly moje, to mi moc pomohlo. Zejména před narozením prvního miminka mi od ní přišel velký kufr s celou výbavičkou pro očekávané dítě. A informace o tom, jak si poradit s malým dítětem? Měla jsem pět mladších sourozenců a vše jsem od jejich narození sledovala a se vším mamince pomáhala.

7. Začala byste se studiem znovu?

Ano, určitě bych začala se studiem znovu. Studovat mne vždy bavilo a z legrace říkám, že nejlepší povolání je student. Poznávání a nabývání vědomostí a dovedností, které mohou být prospěšné mně i druhým, je krásná cesta životem.

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Nevím, co bych změnila? Odložili bychom svatbu až po promoci? Asi ne. Byli jsme samostatní tak, jak jsme chtěli. Děti jsme uvítali, i když jsme si předem nedokázali představit náročnost života s nimi při studiu. Ve studiu jsem vždy dělala vše, co jsem mohla. Po poslední státnici mi zkoušející s obdivem říkala, že něco takového ještě neviděla. Měla jsem se dvěma dětmi ze závěrečných státních zkoušek jedničky a jedinou dvojku.

Jste hodně dobrá i manžel. Takže byste opravdu nic neměnila? Nebylo nic, s čím byste nebyla u studia spokojená?

S čím jsem spokojená nebyla? To přišlo především po promoci. Po ukončení studia musel manžel ihned nastoupit na povinnou roční základní vojenskou službu. Zůstala jsem s dětmi sama. Pokus nastoupit do zaměstnání uvízl po dvou měsících na nemožnosti zajistit kvalitní péči o děti. Nedala jsem se a napsala jsem do kanceláře prezidenta republiky (tehdy jím byl Husák). Žádost o uvolnění manžela z vojenské služby tehdejší úřady řešily 10 měsíců, pak ho propustili na tzv. 'trvalou dovolenou' - na té je vlastně dodnes.

Ještě k době studia: bylo samozřejmé, že jsme nemohli do divadla, na vodu, na hory atd. jako naši spolužáci, také jsme proto mnoho přátel ztratili. Náš život se od jejich značně lišil. Ale milovali jsme naše děti a nebylo těžké se všech těch aktivit vzdát.

Vím, že se vám to dnes zdá všechno neuvěřitelné, doba se naštěstí změnila. Nám by se zase tehdy zdálo neuvěřitelné, že lze použít mobilní telefon nebo internet.

Ale žádné změny ohledně studií mě nenapadají,

9. Kdo se místo vás nejčastěji staral o děti/dítě?

V péči o děti jsme se střídali s manželem. Ročníky začínaly v říjnu a byla dlouhá zkoušková období – mohli jsme si v mnoha praktických předmětech volit dny a časy, protože jsme stážovali v malých skupinkách. Na nepovinné přednášky chodil jen jeden z nás. V nutných případech péči o děti doplnily dvě sousedky v důchodu či výjimečně některá kamarádka. Také letní praxe šly na střídačku. Oba porody proběhly o prázdninách a do října, do nástupu do školy, jsme byli fit. Naštěstí jsme byli zdraví.

Takže předpokládám, že nejenom finance, ale i veškeré hlídání jste musela zvládat bez pomoci rodiny, která buď nemohla, nebo byla daleko.

Ano, nikdo ani z jedné rodiny prostě přijet nemohl, ale vše se dá zvládnout, když musíte. Péče o děti pro mne byla vždycky velkou radostí.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy (ráno, večer, o víkendu)?

Studovat jsme museli podle pravidla, že když děti usnou, tak okamžitě. Všeho jsme nechali a sedali ke knihám. Také jsme měli střídavě určeno, kdo k dětem vstává, kdo běží, je-li něco potřeba atd. Ten druhý se mohl soustředit na studium. Do konce pátého ročníku byl celý systém „vymakaný“. Rádi jsme chodili na procházky s dětmi a relaxovali v lese či parku. Také hraní s dětmi byla skvělá relaxace. Ale samozřejmě to bylo náročné i fyzicky – nedostatek spánku a studium po nocích. Bylo to i náročné na nervy. Velký oddych byl, když jsme pak informovali rodiče (v té době telegramem), že je hotovo.

SHRNUTÍ ROZHOVORU:

Informantka AJ vystudovala lékařskou fakultu v Olomouci v letech 1972-1977. AJ měla během studia dvě děti, její manžel byl studentem stejného ročníku, ale byl

v jiné skupině, ani jeden z nich nevyužíval žádných výhod či uvolnění z výuky. Společně zvládli téměř bez pomoci veškerou péči o děti i studium. Bohužel nemohli využívat ani pomoci od rodin, kvůli zdravotní či jiným potížím. Informantka by zpětně nic na studiu neměnila, problémy pro ni nastaly spíše až po studiu se sháněním práce a se složitou rodinnou situací. Studium ji bavilo a promovala s výbornými výsledky.

Obrázek 4: Fotografie z promoci informantky AJ

Informantka AH

(známá od mé sestry, která je učitelkou informantčiny dcery, rozhovor online formou)

1. Kolik vám bylo let při začátku studia, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Otěhotněla jsem ve 21 letech, v tu dobu jsem studovala na Univerzitě UPOL společenské vědy a fyziku. Ve 3. ročníku před státnicemi jsem měla před porodem a nezvládla jsem jednu zkoušku z astrofyziky, kdy mi pan doktor odpověděl: „Zkoušku vám stejně nedám, věnujte se rodině.“ Po těchto slovech jsem (asi v zápalu hormonů) ukončila studium. Podotýkám, že to byla poslední zkouška, která mi bránila k přípuštění ke státnicím.

Začala jsem tedy od znovu, a to už byl malý na světě, v jeho půl roce jsem musela nastoupit do práce a byla jsem přijata na VOŠ do Prahy s navazujícím jednoletým studiem Bc speciální pedagogiky (na 4 roky). A dále potom na dvouleté magisterské studium. Studovala jsem od roku 2015.

Proč jste musela do práce a co to bylo za práci?

Zůstala jsem s dítětem sama, otec byl drogově závislý a kradl mi peníze, dokonce si na mě vzal pár půjček přes lichváře, o čemž jsem nevěděla, skončila jsem v insolventi, a bohužel jiná cesta nebyla. Rodina nesouhlasila, že si dítě nechám (vadilo jim, kdo je otec, dítě bylo neplánované), postupem času se ale vše zlepšilo. Pracovala jsem 6 let v dětském světě domeček jako servírka (je to hraničko pro děti, tam syn skoro vyrůstal).

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

Voš (Dis) sociální pedagogika a sociální práce (3 roky)

Bc. Praha speciální pedagogika (1 rok)

Mgr. Sociální práce Brno MUní (2roky)

Celoživotní vzdělávání speciální pedagogiky (2,5 roku) souběžně s Mgr. Kunovice

Celou touto vzdělávací etapou prošel i syn. V roce 2023 jsme si teprve začali užívat sebe samotných.

Kolik synovi v té době bylo (v roce 2023)?

8 let

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Všude po internetu, od známých a tak dále.

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Ano, když jsem si s něčím nevěděla rady, volala jsem přímo na studijní oddělení.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

Kolegyně v práci, studijní oddělení a tak dále.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

Organizace času – práce, dítě, studium. Studovala jsem vždy přes noc.

Přes noc – v jakém hodinovém rozmezí to bylo?

Asi od 22:00 do 03:00 do rána.

Jak jste to všechno dohromady zvládala?

Věřte nebo ne, sama na tuto dobu nerada vzpomínám a do teď si říkám, že vlastně nevím, jak jsem to vše zvládla. Velké dík patří babičce a sestře, bez nich bych to nezvládla. Náročné pro mě byly roky, kdy byl syn malinký – začal chodit a v práci už jsem potřebovala energii i na malého, zhruba od 6 let už to byla větší pohoda, zabavil se s kamarády. Hlavně jsem měla štěstí i na to, jaký syn je – dokázal se zabavit sám, všechno si sám nachystal a hlavně se rychle adaptoval (stěhování).

7. Začala byste se studiem znovu?

Ano i ne, možná později, vyčítala jsem si málo času stráveného s dítětem.

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Více bych se věnovala dítěti. Mám výčitky, ale na druhou stranu se syn naučil samostatnosti a fungoval se zbytkem rodiny – s babičkami, dědou atd.

Nic jiného byste neměnila?

Ne, snažila jsem se ze všech sil a nic bych nezměnila, možná jen to poplácat se po rameni a říct si že sem fakt dobrá! A měla by to udělat každá máma, která studuje.

9. Kdo se místo vás nejčastěji staral o děti/dítě?

Určitě babička.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy (ráno, večer, o víkendu)?

-otázka již zodpovězena výše-

SHRNUTÍ ROZHOVORU:

Informantka AH byla původně na syna úplně sama, později jí začala pomáhat její matka a sestra. Sama žena popisuje roky, kdy byl syn velmi malý, jako velice náročně. Primárně z toho důvodu, že manžel byl drogově závislý a zadlužený, ona musela chodit i do práce. Studovala i více oborů zároveň, až v roce 2023 se studii skončila. Informace sháněla informantka nejvíce na internetu, případně od studijního oddělení nebo od známých. Nejnáročnější pro ni bylo skloubit vše časově – práce, dítě, studium. Učila se proto nejčastěji v noci. Velkou výhodou pro ni byla synova povaha.

Informantka MJ

(má známá, vedla jsem její syny na skautských táborech, rozhovor online formou)

1. Kolik vám bylo let při začátku studia, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Při začátku studia mi bylo 20 let, děti jsem neměla. Po třetím ročníku vysoké školy jsem se vdala a za rok jsme měli prvního syna. Studium jsem začala v roce 1997 a končila jsem v červnu 2004. Následně jsem si ještě rok dodělávala s dvěma dětmi vedlejší studijní obor. V září roku 2002 se nám narodil první syn a v lednu 2004 se nám narodil druhý syn – v té době jsem měla už ukončeno celé studium, ale neměla jsem ještě obhájenou diplomovou práci.

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

Studovala jsem Vysokou školu ekonomickou v Praze, hlavní obor Podniková ekonomika a vedlejší obor na inženýrském studiu Didaktika ekonomických předmětů.

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Na burze vysokých škol – tehdy ještě pomocí letáčků

A informace ohledně studia s dětmi?

Info jsem asi nesháněla, občas jsem musela jít za vyučujícím a domluvit něco individuálně, ale určitě to nebylo nijak oficiální - jen mi někdy vyšli vstříc. Brala jsem to jako svoji osobní záležitost, osobní situaci, že studuji s dětmi.

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Ohledně studia asi ano – věděla jsem obor, co budu v jednotlivých ročnících studovat. Měli jsme rozvrhy docela volné, vše jsme si skládali od počátku sami na počítači. Takže se dalo při studiu i slušně pracovat.

Nebo ohledně čeho myslíte?

Ohledně studia s dětmi. Měla jste pocit, že víte dostatek informací ohledně vaší specifické situace?

Neměla jsem pocit, že jsem ve specifické situaci. Prostě jsem to brala tak, že když jsme si to tak vymysleli, tak si musíme najít pomoc, abych školu zvládla. Nevím,

zda jsem zmínila, že jsem po prvním porodu měla přerušené studium na jeden semestr a s tím mi určitě pomohla naše studijní referentka - jak to udělat a s přerušením z tohoto důvodu nebyl problém. Dále si vzpomínám, že mi řekla i základní info ohledně žádosti o mateřskou podporu a následně jsem to řešila na úřadech.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

Na studijní referentku.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

Myslíte s studium s dětmi, že?

Ano, ano, s dětmi.

S dětmi bylo nejtěžší najít čas na soustředěnou práci, na učení a dále pokud jsem kojila, tak zajistit hlídání dítěte někde kolem školy, abych byla k dispozici.

7. Začala byste se studiem znovu?

Teď určitě ne. Tehdy ano, nebyl důvod nestudovat.

Pro dost lidí by byl dostatečný důvod pro nestudování dítě. To pro vás nebyl důvod pro ukončení či přerušení? Napadlo vás to třeba tehdy?

Asi jasně, že napadlo, ale měla jsem zázemí - manžela, byt v Praze, občas babičky, tak jsem si řekla, že když jsem dodělala toho bakaláře před dětmi, tak zkusím i toho inženýra - neměla jsem co ztratit. Taky jsem asi docela dost cílevědomá, bylo by mi to líto nedodělat VŠ. No a pak jsem si řekla, že když už jsem začala asi rok a půl dělat i ten vedlejší obor - doplňující pedagogické studium, že to s dětmi taky zkusím dokončit, že by se mi mohlo v životě hodit a nyní i hodí :-). Asi kdo chce tak si cestu najde, pokud má podporu okolí...

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Asi bych se více systematicky učila a ne na poslední chvíli. Možná bych studovala úplně jinou školu.

9. Kdo se místo vás nejčastěji staral o děti/dítě?

Během zkouškového období přijely do Prahy střídavě babičky a ty hlídaly, někdy kolem školy vozila kamarádka dítě v kočárku. Později, když jsme měli dvě děti,

jsem měla placenou studentku, která mě s dětmi doprovázela a hlídala je někde poblíž školy či škol, kde jsem dělala závěrečnou práci vedlejšího oboru.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy (ráno, večer, o víkendu)?

Studovala jsem denní studium, takže dle rozvrhu – ráno, dopoledne či odpoledne – nejčastěji dopoledne.

Teď nevím, jestli si rozumíme, mám na mysli domácí přípravu.

Teď už ano.... když děti spaly či po večerech, při zkouškové období mi někdy jezdily babičky nebo jsem já jela k nim do Osíka či Litomyšle.

SHRNUTÍ ROZHOVORU:

Informantka MJ dokončovala své studium se dvěma dětmi. Ohledně dostupnosti informací měla dobrý pocit, nejvíce se obracela na studijní referentku. Obecně zastávala názor, že studium s dětmi je její „nevýhodou“ a že si s tím musí poradit. Děti jí nejčastěji hlídaly babičky, kamarádky nebo ke konci studia placená studentka, která byla blízko školy kvůli kojení. Kdyby měla studium absolvovat znovu, učila by se více systematicky. Nejtěžší pro ni bylo zajistit hlídání v blízkosti školy a také si najít čas na klidnou přípravu do školy.

Informantka KF

(kolegyně od mé sestry z práce)

1. Kolik vám bylo let při začátku studia, jak staré a kolik jste v tu dobu měla dítě/děti? V kterém roce vaše studia začala a končila (případně budou končit)?

Bylo mi asi 22 let, když jsem začala studium na pedagogické fakultě. Syn se narodil rok před dokončením studia, takže když jsem skládala státní zkoušku, byl mu jeden rok.

2. Jaký jste studovala obor a na jaké univerzitě?

Studovala jsem denní studium Učitelství českého jazyka a dějepisu pro druhý stupeň. Nějakou dobu jsem zároveň studovala i speciální pedagogiku. To ale jako dálkové studium.

3. Kde jste sháněla informace ohledně studia?

Vše potřebné jsem našla na internetu. V době, kdy jsme měli dítě, jsme s přítelem bydleli v Brně spolu, takže jsem nemohla zjišťovat moc informací na koleji od ostatních studentů. Navíc jsem pracovala, takže jakýkoli studentský život mi byl jako pracující matce, studentce a manželce zároveň zapovězený. Výborným a snadným zdrojem informací mi byly a dodnes na vše potřebné jsou sociální sítě.

Takže jste ke studiu ještě zvládala pracovat?

Ano, musela jsem, chtěla jsem příteli pomoci s financemi, abychom vše finančně zvládli.

Mluvíte o zapovězeném studentském životě, nebyla možnost se účastnit třeba výjimečně nějaké oslavy nebo tak něco?

Možná by to i šlo zařídit, ale nikdy jsem to neuskutečnila, přiznám se, že mě to v tu dobu ani nenapadlo. Manžel by určitě zvládl syna zase pohlídat, ale myslím, že bych si nějaký mejdan stejně neužila, byla bych nervózní, jestli je doma všechno v pořádku. A taky bych si asi připadala, že tam nepatřím.

Nepatříte?

Vyčítala bych si, že jsem tam šla, že když mám malé dítě, má s ním být doma a starat se o něj. Mám pocit, že by si to o mě možná mysleli i ostatní přítomní, ale to je jen můj pocit.

4. Měla jste pocit dobré a uspokojivé informovanosti?

Ano, všechny potřebné informace jsem si dokázala opatřit.

Vy sama? Takže Vás sám od sebe nikdo neinformoval?

Ne, vše jsem si sehnala sama a nic jiného jsem nepotřebovala.

5. Pokud jste se na něco potřebovala zeptat, na koho jste se obracela?

Obracela jsem se na spolužáky, a to buď osobně, nebo častěji přes sociální sítě.

Také mi velmi pomáhali na studijním oddělení.

6. Co pro vás bylo na studiu nejtěžší?

Nejtěžší pro mě bylo zkoncentrovat se a dokázat napsat diplomovou práci. Nedařilo se mi najít si dostatek času, abych se zklidnila, utřídila si myšlenky, pročetla literaturu a začala tvořit vlastní text. Vždy, když jsem v noci zasedla k notebooku a začala se soustředit, přemáhal mě spánek. Učit se na zkoušky pro mě bylo mnohem snazší.

7. Začala byste se studiem znovu?

Pokud bych nemusela psát diplomku, tak ano.

To pro Vás bylo napsání diplomky opravdu tak náročné?

Ano, jak jsem říkala, nedokázala jsem se na to pořádně soustředit a asi bych v ideálním případě potřebovala více času v kuse, ale vždy jsem měla jen třeba dvě hodiny večer. Takže jsem se sotva třeba do něčeho začela a už zase musela běžet něco řešit nebo jsem začala usínat.

8. Kdybyste měla studium znovu absolvovat, co byste na tom změnila?

Asi bych nic neměnila. Samozřejmě jsem měla chvíle, kdy jsem se cítila vyčerpaná, vyčítala jsem si, že trávím se synem málo času, že mi studium za tu námahu nestojí. Ale jsem ctižádostivá a nikdy jsem si neuměla představit, že bych „jen“ byla doma s dítětem, vždy jsem chtěla ještě něco dalšího dělat. Nejsm příliš disciplinovaná. Věděla jsem, že pokud nad sebou nebudu mít „bič“ v podobě termínů, nic nedokončím. Vždy jsem všechny práce a zkoušky zvládala na poslední chvíli sice se stresem, ale zvládla. Navíc se ráda učím nové věci a chtěla jsem se stát učitelkou a dělat svou vysněnou profesi, a to bez titulu nejde.

Takže myslíte, že jste studium dokončila spíše kvůli tomu, že jste chtěla být učitelkou nebo díky své ctižádostivosti?

Asi díky obojímu v té kombinaci, myslím, že by mi nestačila ctižádostivost, kdybych studovala něco, co bych nepotřebovala nebo co by mě nebavilo. A obráceně to platí taky. Nevím, jestli by stačila touha být učitelkou na to se přemáhat k učení a hlavně k té diplomce.

9. Kdo se místo vás nejčastěji staral o děti/dítě?

O našeho syna se nejčastěji staral tatínek, později i chůva, když mě pracovní nebo studijní záležitosti vytížily víc než obvykle.

10. Kdy jste se nejčastěji chystala do školy (ráno, večer, o víkendu)?

Když byl čas. Nejčastěji večer. Chodila jsem i do práce, takže času mnoho nebylo, ale vše se dalo zvládnout.

Spala jste vůbec?

Myslím, že na ženu na mateřské, co studuje a pracuje, jsem toho naspala dost, ale samozřejmě bych si uměla představit víc spánku. Myslím, že je to o dobré organizaci času a taky samozřejmě o možnostech, jaké jako matka máte.

SHRNUTÍ ROZHOVORU:

Informantce KF se narodil syn v posledním ročníku magisterského studia pedagogické fakulty. Během studií zvládla při mateřské dovolené i pracovat, aby pomohla finanční situaci v domácnosti. Za nejnáročnější část studia považuje napsání diplomové práce, protože se po večerech, kdy se do školy chystala nejčastěji, již těžko soustředila na psaní vlastního textu. Klidně by se do studií v takové životní situaci vrhla znovu, ale bez psaní diplomové práce. Pro informace se nejčastěji obracela na spolužáky či na studijní oddělení, dále si vše dokázala najít na internetu, díky čemuž měla pocit dobré informovanosti. O syna se nejčastěji staral otec či později chůva.

9. POPIS STRUKTURY DOTAZNÍKU

Ze všech 13 rozhovorů s ženami, kterých jsem se ptala na základních 10 otázek a dále se doptávala, postupně vyplynulo pár rámuujících témat, která bych ráda shrnula a následně se dobrala toho nejdůležitějšího – zodpovězení výzkumné otázky.

První dvě základní otázky v rozhovorech jsou úvodní a pomáhají nám si respondentku zařadit časově, dále pak studijně a nastiňují její výchozí situaci. Všechny respondentky porodily během studia či těsně před studiem jedno nebo dvě děti, ne víc. Všechny byly na začátku studia velmi mladé, tedy několik nejmladších bylo ve věku 19 let, většina mezi dvacátým a dvacátým šestým rokem života. Pět respondentek studovalo lékařství, čtyři pedagogické obory a dvě ženy byly zapsány ke studiu ekonomických oborů. V jednom případě se obor studia týkal řízení sociálních a zdravotnických organizací a poslední respondentka studovala obor stavební inženýrství.

Následující tři otázky se zabývají „informovaností“ studentek-matek, kterou bych kategorizovala jako první velké téma. Doplnující otázky v této části nám pomáhají rozkrýt okolnosti, za nichž se žena k informacím dostala, koho všeho se ptala a kde sháněla informace. V této oblasti se často vyskytují kategorie jako „studijní oddělení“, „vyučující“ či „spolužáci“.

Na druhou polovinu otázek již bylo odpovídáno delšími odpověďmi, protože v nich respondentky vzpomínají, co bylo nejnáročnější, co bylo chybou a co by dnes udělaly jinak. Tyto tři otázky (šestá, sedmá a osmá) jdou již více do hloubky a týkají se dalších dvou velkých témat, kterými jsou „mateřství“ a situace „studentky“. V této části vyvstávají kategorie jako „dobrá máma“ nebo „čas s dítětem“ či „hlídání“. U tématu „student“ jsou to kategorie jako „dobrý student“, „motivace“, „čas pro sebe“ nebo „učení se“.

Další otázka se týká hlídání dítěte, což tematicky velice úzce souvisí s mateřstvím. A poslední desátá otázka se zase vrací k tématu využití času pro sebe.

Z tohoto přehledu vyplývají následující témata a kategorie:

Téma: „INFORMOVANOST“

kategorie: „STUDIJNÍ ODDĚLENÍ“

„INTERNET“

„SPOLUŽÁCI“

„VYUČUJÍCÍ“

„MATEŘSTVÍ“

kategorie: „HLÍDÁNÍ“

„DOBRÁ MÁMA“

„ČAS S DÍTĚTEM“

„STUDIUM“

kategorie: „ČAS PRO SEBE“

„MOTIVACE“

„DOBRÝ STUDENT“

„UČENÍ SE“

U všech rozhovorů se těchto témat a kategorií dotýkáme a pro všechny respondentky to jsou silné termíny.

„Informovanost“ je prvním velkým tématem, protože pro studentku-matku představuje propojení se školou a pochopitelně je předpokladem úspěšného průběhu studia. Toto téma obsahuje čtyři kategorie: „studijní oddělení“, „internet“, „spolužáci“ a „vyučující“. Přičemž první zmíněná kategorie se nejvíce týká zjištění obecných náležitostí ohledně studia, jako je například uznaná doba rodičovství, individuální studijní plán či přerušení studia. Informace o předmětech a o výuce ženy sháněly spíše od konkrétních vyučujících nebo od spolužáků, s nimiž musely mít dobrý vztah a věřit jim. Internet jako

takový sloužil spíše jako doplnění obecných informací nebo jako výuková platforma jednotlivých fakult, kde mohly ženy najít výukové materiály.

Druhým velkým tématem je „mateřství“, které je rozdělené na tři kategorie: „hlídání“, „dobrá máma“, „čas s dítětem“. První kategorie je nejlépe uchopitelná, protože se týká jasného faktu, a to kdo se místo samotné matky nejvíce staral o dítě. Byl to nejčastěji manžel studentky-matky a prarodiče dítěte. V několika málo případech si studentky pořídily ještě chůvu. Druhý termín „dobrá máma“ je zaměřen na pocity ženy, jak se se svou situací popasovala a jak zvládla případné výčitky, že netráví tolik času se svým dítětem, kolik by chtěla. Ženy shodně vyznávají, že si vyčítaly, že se svými dětmi netráví více času, ale že motivace ke studiu jim pomáhala tyto nepohodlné situace překonávat. Dále se rozvíjí pohled, jak se samy ubezpečovaly, že jsou dobré mámy, protože veškerý svůj volný čas nevěnovaly sobě, ale právě svému dítěti, případně dětem. Posledním tématem je čas s dítětem, kdy ženy vyzdvihují čas věnovaný svému dítěti, který se snažily maximálně prožívat.

V posledním tématu, které se týká „studia“, se postupně řeší čtyři kategorie: „čas pro sebe“, „motivace“, „dobrý student“, „učení se“. První kategorie, kterou je čas pro sebe, je vlastně všemi matkami vysvětlena tak, že během tohoto období žádný neměly. Druhou kategorii považují za velice klíčový aspekt celého procesu. Je jí motivace. Respondentky podotýkají, že díky touze po ukončení studia měly sílu takhle náročnou životní situaci zvládnout. Motivace jim pomáhala překonat těžké chvíle únavy, stresu a pocitu, že se málo věnují svému dítěti nebo dětem. Třetí kategorie přináší téma dobrý student, protože ani tyto ženy se nevyhnu hodnocení jak od sebe, tak od ostatních. V jejich odpovědích je toto často zmiňováno. Všechny chtěly být dobrými matkami i toužily uspět ve studiu, což je velice náročná situace. Všechny zvládaly pokračovat ve studiu i s dítětem nebo s dětmi. Většina jich studium už úspěšně zakončila. Některé ještě úspěšně pokračují. Poslední kategorií je pojem učení se, kterým je vysvětlováno, kdy a za jakých okolností se žena chystala na výuku, kdy si ve svém nabitém diáři našla čas na školní přípravu. Drtivá většina žen konala domácí přípravu ke studiu v době, kdy dítě spalo, tedy většinou až večer a v noci. Jen nepatrné množství žen mohlo studovat díky hlídání i během dne.

10. ODPOVĚĎ NA VÝZKUMNOU OTÁZKU

Je třeba vyzdvihnout fakt, který se týká celého mého výzkumu, že všechny ženy, které se rozhovorů účastnily, jsou úspěšnými absolventkami či studentkami svého oboru studia. To znamená, že mnou vybraný vzorek respondentek, ač jsem se snažila o co největší pestrost, zahrnuje pouze ty, které studium předčasné neukončily. Pouze jedna z dotazovaných využila možnosti přerušení studia, ale nyní (tedy v roce 2024) je znovu studentkou.

Dále jsem nenalezla mezi oslovenými ženami velkou pestrost v postojích ke studiu, neboť drtivá většina z nich je nebo byla, se svou náročnou situací spokojena, nelitují, že se do studia pustily a klidně by si jej zopakovaly. Pouze jediná respondentka má k této situaci negativní vztah a už by se k ní více nevracela.

VÝZKUMNÁ OTÁZKA:

„Jaké strategie využívají studentky k zvládnutí vysokoškolského studia a zároveň k plnění role matky?“

Odpověď na výzkumnou otázku není vůbec snadná ani s pomocí rozhovorů. Je jisté, že něco jako strategie pro zvládnutí své životní situace je velice individuální, nicméně z odpovědí vyplývá podobný styl.

Strategií pro ženu matku/studentku je uvědomění si, že i přesto, že je studentkou nebo třeba i pracující osobou, může být dobrou matkou svému dítěti. Že není chybou si na sebe klást vysoké nároky a také že se daná situace dá zvládnout. Zároveň také platí, že se žena musí smířit s faktem, že následující období zkrátka bude náročné a že je tím pádem v pořádku si nechat pomoci, jak v podobě hlídání dítěte, doplňování informací ohledně školních předmětů od spolužáků nebo časté návštěvy na studijním oddělení.

V neposlední řadě je velice důležité dělat maximum pro úspěšné ukončení studia, protože poté už bude mít žena k plnění pouze roli matky a bude tedy moci všechn svůj čas trávit s dítětem, což je v mnoha případech velkým motivačním motorem pro zvládnutí studií.

11. PREZENTACE ZJIŠTĚNÍ

Všechny respondentky přišly do své náročné životní situace bez dřívějších velkých příprav a zkrátka se s ní musely popasovat, jak nejlépe uměly. Žádná se na studia s dítětem či dvěma dětmi dopředu nijak nechystala, všechny si plnily své povinnosti za pochodu.

Z teoretické části výzkumu víme, že dnešní průměrný věk rodičky je více než 28 let a v našem výzkumu je průměrný věk rodiček nižší než 26 let. Což nám dokládá, že ženy, které jsou zároveň matkami a zároveň studentkami jsou velmi mladé.

Valná většina by i přes náročnost tohoto životního období nic neměnila a šla do toho znovu, některé dokonce i během studií s jedním dítětem přemýšlí, že by měly druhé dítě. Všechny, které jsou v nynější době už dostudované, na tuto dobu vzpomínají dobře.

Studovaly či dál studují i přesto, že je při studiu provázel či provází neustálý „pocit rozpolcenosti“, který si připouští během svých obou rolí. Ani jedné se často nevěnují naplno. Smiřují se s pocitem, že jsou nuceny si mnoho věcí odepřít a přijímají skutečnost, že nikdy nebudou s dítětem trávit tolik času, kolik by samy chtěly. Tyto aspekty jsou pro ženy velice náročné.

Jako velká výhoda je vyzdvihována pomoc v rodině (partnerem, rodiči či sourozenci), kteří pomáhají primárně s hlídáním dítěte, v některých málo případech pomáhají rodiče či prarodiče i finančně nebo například formou spolubydlení.

Pouze mizivé množství žen z výzkumu využívá pro hlídání dítěte dětský koutek zřízený univerzitou, a to vždy pouze na krátký časový úsek, když jde na zkoušku. Navíc, je to pro ženu spíše nouzová situace, protože nikoho jiného na pomoc s hlídáním nemá. Otázkou zůstává, jestli ostatní ženy hlídací koutky na univerzitách nevyužívají, protože nemusí a dávají přednost hlídání v rodině nebo jestli je jejich univerzita prostě nenabízí (čehož je příkladem lékařská druhá fakulta UK v Praze, což z praxe dokládá respondentka KS).

Další minimální zastoupení má hlídání ve formě jeslí, dětského klubíku či svěřeni dítěte do rukou placené chůvy. Ženy z výzkumu zkrátka preferují hlídání v rodině.

Neoddělitelnou součástí studia jsou informace, které ženám přinášejí důležité propojení s univerzitním světem, protože se kvůli své mateřské roli nemohou účastnit všech výukových hodin. Základním zdrojem pro vyhledávání obecných informací je

bezpochyby internet. Informace ohledně konkrétních kroků, jak může studium s dítětem probíhat, ženy získají u studijních referentů nebo na studijním oddělení, případně přímo na katedře.

Matky-studentky díky své náročnější životní situaci často vytvářejí hlubší vztahy se soucitnými studijními referentkami. Často si vytvářely na studijním oddělení s určitými osobami dobré vztahy, protože některé studijní referentky jim byly díky jejich složitější situaci příznivěji nakloněné a pomáhaly jim možná i nad rámec svých povinností. Dalším důvodem by mohl být i fakt, že tam respondentky trávily více času než jiný běžný student pro své specifické požadavky.

Naopak požadavky na výuku, splnění předmětů či výukové poznámky shánějí ženy z výzkumu primárně od vyučujících nebo od ostatních spolužáků. Kde probíhá nemálo návštěv či poslaných mailů kantorům, kteří ve všech zmíněných případech dali referentkám odpovědi na otázky, a ženy-matky se tak vždy dozvěděly potřebné informace o požadavcích jednotlivých předmětů.

Posledním zdrojem, kde ženy získávaly potřebné informace, byli a jsou spolužáci, kteří často poskytovali ženám studijní materiál. Ženy se s těmito prosbami obracely primárně na své dobré kamarádky a kamarády.

Každá matka a hlavně ta studující je dobrá organizátorka v rámci péče o dítě i zajištění hlídání, tak i v časovém rozložení si přípravy na studium. Matky studentky věděly nebo si postupně zjistily, ve které denní době se jim dobře učí, kdy jsou nejefektivnější. Většina z nich zvolila dobu, kdy dítě spí, protože zkrátka mají na studium klid, i když se často ubíraly o část svého nočního spánku. Ale vzhledem k tomu, že přes den se chtěly naplno věnovat dítěti či dětem, neměly jinou možnost, než využít dobu, kdy dítě spalo. Čas, kdy bylo dítě či děti hlídáné, většinou využívaly na docházku do školy či na zkoušky, málokdy na své učení.

Všechny matky se shodují, že by na studiu zpětně nic neměnily, jsou rády, že to společně s rodinou vše zvládly. Některé by neváhaly si tu situaci zopakovat, protože si ji při studiích přes svou náročnost zvládly i užívat, ale jiné jsou velice rády, že je tato životní etapa už nenávratně za nimi. Zároveň se všechny shodují, že ani tehdy ani teď nevidí důvod, proč by s dítětem nestudovaly, zkrátka být matkou pro ně nebylo tak velkou překážkou, aby studia zanechaly či ho vůbec nezačaly. Téměř polovina se rozhodla, že

studium s dítětem zkusí, a když to půjde, bude pokračovat dál, což se všem buď podařilo, nebo stále úspěšně daří.

Zároveň se téměř všechny shodují, že nejtěžší pro ně bylo se vyrovnat s pocitem rozpolcenosti mezi rolí studentky a matky. Protože posledním důležitým prvkem zvládnutí studia je skutečnost, že studentky jsou smířené s tím, že mimo role „matky“ mají i další velkou povinnost vůči svému studiu. Což může znít zpočátku jednoduše, ale ženy si přiznávají, že se svým dítětem netráví tolik času, kolik by chtěly, a bez studia by také mohly. I proto mají ideálně již z doby před studiem nastavenou velkou motivaci a cíl, aby si vždy mohly zargumentovat, proč ve studiu pokračovat, protože se jim tato otázka opakovaně vrací k přehodnocování.

Toto zjištění se shoduje s výzkumem, který byl prováděn v Nambii, že se matky-studentky musí smířit se skutečností, že nejsou se svým dítětem či dětmi tolik, kolik by samy chtěly.

Vlastně všechny respondentky se shodují, že jim tato vyčížená situace je v konečném důsledku dobrou životní lekcí, jak se naučit dobře využít čas na maximum hlavně ohledně studia. Dále jak se jejich dítě či děti více socializují díky častému hlídání a jak i tato situace dopomáhá k prohloubení vztahů v rodině.

12. DOPORUČENÍ

Díky své osobní zkušenosti a i 13 provedeným rozhovorům mi vyplynula možná překvapivá skutečnost, že čím více energie žena, která plánuje zvládat roli matky a studentky v jednom, věnuje přípravě na tuto situaci, tím si usnadní cestu během samotného studia a mateřství. Protože díky této přípravě předem bude moci některým situacím předcházet či bude plně rozhodnuta pro svou cestu a nebude ztrácet tolik drahocenného času přesvědčováním se o zvládnutí.

Čili čtyři aspekty („motivace“, „vytyčení cíle“, „zajištění hlídání“, „pocit rozpolcenosti“) je vhodné si pro úspěšné studium dopředu promyslet, a když to situace dovolí, řádně se na ně nachystat.

Dle mého názoru je z této čtveřice aspektů nejdůležitější motivace a s ní spojený i dostatečně veliký vytyčený cíl, protože pokud je motivace během studia konstantní, je žena stále rozhodnutá studium úspěšně co nejdříve dokončit a trávit pak více času s dítětem či ve své vysněné profesi. Ale pokud je cíl příliš malý nebo se stane nedůležitým či motivace kolísá nebo postupně mizí úplně, nemá žena sebemenší důvod si tolik starostí přidělovat. A je tedy více než logické, že touha časově výraznější péče o dítě převáží studium, které už sama žena nemá tak vysoko na žebříčku svých priorit. Studia se tedy stanou nedůležitými a jsou ukončena. Pokud je ale motivace průběžně sycena, a tím pádem neupadá, žena je chce i nadále zvládat společně s rolí matky, a proto v nich i nadále pokračuje.

Hybnou sílu představuje zcela určitě „motivace“, která ženy táhne k rychlému a úspěšnému ukončení studia a s tím je i spojená vidina volného času pro dítě a rodinu. Je dobré, když si žena už před studiem ujasní své osobní priority a ujistí se, jestli se do něčeho takového chce vůbec pouštět. S tím souvisí i „vytyčení si dostatečně velkého cíle“, kterým může být příslib rodičům, že studium dokončí. Dále se může jednat o snahu dokázat sama sobě svoje schopnosti nebo o touhu po vysněné profesi. Velice často se toto posledně zmíněné ukazovalo u mediček, které, jak samy popisují, mají svou profesi opravdu dlouhodobě vysněnou a zároveň většinou nevidí během své kariéry vhodnou dobu na to stát se matkami.

Myslím, že když si žena dostatečně hluboce a dostatečně dopředu zvaží veškerá rizika studia s dítětem, má velké šance studium úspěšně ukončit a tuto náročnou situaci zvládnout. Žena by si měla zjistit, zda-li má zajištěné hlídání dítěte, vytyčený cíl a

dostatečně velkou motivaci. Motivace je dle mého klíčovou záležitostí. Pokud si během studií svou motivovanost udrží, bude se zvládat chystat na výuku, o níž bude mít potřebné informace. A v neposlední řadě unese svůj pocit, že v tomto čase netráví tolik času s dítětem, kolik by chtěla. Má pak velkou šanci, že studium dokončí. Díky tomu se bude moci později věnovat už pouze jedné roli, a to mateřství.

Zkrátka vždy, když ji přijde na mysl myšlenka, že kvůli svým studiím není dobrou matkou a že kdyby studentkou nebyla, mohla by se svým dítětem trávit více času, musí být schopná si vysvětlit, že jako matka nesehlává, zkrátka že s tou rozpolceností, která je známa už z doby před studiem, musí umět pracovat.

Mým osobním doporučením tedy je, aby si žena sama v sobě uvědomila svou cestu studiem a mateřstvím, aby si srovnala své priority a cíle. Jak jsem uvedla výše, je potřeba před studiem si věci usystematizovat a zařídit vše potřebné, díky čemuž bude mít matka-studentka větší šanci k úspěšnému průběhu studia. Myslím, že je také důležité, aby se žena pokusila si v tomto náročném období najít alespoň malou chvíli na sebe a na svůj odpočinek, který by jí mohl pomoci v rozložení sil na studium.

Z výzkumu vyplývá, že řada žen řešila svou studijní cestu nahodile a bez plánování, což často vedlo ke zmatkům, které jim situaci ztěžovaly, proto v předchozím odstavci kladu tolik důrazu na systematičnost celého studijního procesu. Protože díky němu by se mohla situace pro ženu v mnohém zjednodušit. Ženy v odpovědích tvrdí, že často nevěděly, co dříve dělat (dítě, studium, v některých případech i práci či čas pro sebe), toto by se mohlo díky detailnímu plánování vylepšit.

Samozřejmě se jedná o individuální cestu a tento výzkum popisuje jen některé strategie, jak se dá úspěchu docílit. Nicméně i tak by mohl být cenným podkladem pro mnohé ženy, které se do této náročné situace dostanou nebo do ní vědomě vstoupí.

Tato práce by se mohla stát branou pro další studentky-matky, možnou inspirací pro jejich cestu, i kdyby si z tohoto textu vzaly jen pár myšlenek. Budu velmi ráda, kdyby jim to v cestě k získání vzdělání pomohlo zvládnout jejich životní situaci. Po přečtení práce (nebo jejich konkrétních částí) by žena mohla být obohacena o důležité informace a díky nim by její cesta studiem mohla být jednodušší, příjemnější a pro matku-studentku i její rodinu schůdnější. Zároveň si taky žena po přečtení tohoto textu může uvědomit, že v této situaci není sama, že je takových žen více a že je možné situaci zvládnout, i když je tak náročná.

I kdyby tato diplomová práce pomohla jen jedné ženě k úspěšnějšímu zvládnutí náročné situace, brala bych to jako velký úspěch a přínos.

MOJE OSOBNÍ ZKUŠENOST:

Díky této práci jsem zjistila dvě důležité věci, které mi nejvíce pomohly se se svou situací dobře popasovat. Tou první je pocit právě toho, že nejsem v této situaci jediná, že je více takových žen, které studovaly a zároveň měly rodinu. Nejvíce mi pomohla skutečnost, že je dost žen, které se touto cestou prokousaly do úspěšného cíle a měly studia už hotova. Tato informace pro mne znamenala opravdu velký impuls, protože jsem věděla, že je studium s dítětem zkrátka zvládnutelné.

Během rozhovorů, které jsem se ženami vedla, jsem zjistila i pár důležitých a praktických informací, které pro mne byly velkou výhodou a příjemností.

Druhým velkým plusem, který mi pomohl pro zvládnutí studií, bylo vědomí, že mohu studium kdykoliv přerušit díky uznané době rodičovství. Věděla jsem, že kdybych plnění některých předmětů nezvládala, mohu si další studia o minimálně jeden semestr odložit. Po této pauze by bylo možné se ke studiím opět bez problémů vrátit. Sice jsem této možnosti nevyužila, ale bylo příjemné vědět, že tu ta možnost existuje. Měla jsem pocit jistých zadních pojistných vrátek.

13. ZÁVĚR

Hlavním výsledkem této práce je jakési shrnutí životů žen, které jsou, nebo byly, zároveň matkami a zároveň studentkami. Důkaz toho, že i tak náročná životní situace se dá za určitých okolností zvládnout, ale zkrátka, že je to možné. Tato práce vlastně dokazuje, že jsou ženy natolik schopné, aby mohly takový životní úkol se ctí zvládnout.

Výzkumnou otázkou bylo, jaké strategie ženy využívají, na což se mi hojně dostalo odpovědí v celkem 13 rozhovorech, kde bylo rozebíráno, co ženám při studiích a na mateřské či rodičovské dovolené nejvíce pomáhalo, co by změnily, odkud získávaly dopomocné informace, kdy se nejčastěji učily či kdo jim nejvíce pomáhal s hlídáním. Díky komplexnosti těchto odpovědí se nám dostává jakýsi manuál, díky kterému by mohlo nemálo dalších žen příjemněji zvládnout tuto náročnou životní situaci.

Díky dosaženým výsledkům doufám, že přínos této práce je nemalý, i kdyby pomohl jen jedné ženě v její situaci a ukázal jí, že na školu a mateřství není sama a že její situace zvládnutelná, byl by to dle mého názoru velký přínos.

Práce dokazuje, že ženy jsou schopné naplňovat dvě odlišné a náročné role se ctí a i navzdory svým nemalým pochybnostem obstát v životních zkouškách. Prokazuje, že jsou na sebe ženy náročné a dokáží se vyburcovat k velkým výkonům jak v profesně – studijní sféře, tak i v mateřství a péči o rodinu.

Limitem práce je samozřejmě pohled konkrétních 13 žen na danou problematiku, které mají sice osobní zkušenost s touto konkrétní situací, nicméně je to pouze omezený vzorek ze společnosti. Kvůli této skutečnosti se nedají jejich odpovědi zobecňovat, ale jedná se o pouze možnosti, jak se situací nakládat. I přesto si nemyslím, že by to nějak snižovalo váhu odpovědí dotazovaných 13-ti žen i díky tomu, že se ve většině případů v odpovědích shodovaly a tím jen potvrzovaly důležitost svých zkušeností.

Hlavním vodítkem pro případnou implementaci poznatků z této práce do praxe by měly být odpovědi žen na otázku: „Co by se podle nich (a z jejich zkušenosti) mělo v dané problematice změnit.“ Protože v dosti případech byly poznatky velice praktické, živě reagující na problém, se kterým se žena potýkala, a jehož vyšetření by jí v dané situaci velice pomohlo. Obecně by bylo možné říci, že větší informovanost o dané problematice by nebyla určitě na škodu.

Výzkum mi byl velice blízký a zajímavý, protože sama jsem ve stejné životní situaci, a jsem ráda, že jsem alespoň střípkem mohla poodkrýt tuto zajímavou životní kapitolu mnohých žen. Myslím, že téma mateřství a ženská vůle pro práci či studium je téměř nevyčerpatelným zdrojem inspirace a dalších výzkumných témat.

14. ZDROJE

ZDROJE ODBORNÉ LITERATURY:

- Balon, J. *Jak se privatizují ideje? Neoliberální režim vedení a jeho přivlastnění postmoderního obrazu světa/How are ideas privatised? The Neoliberal régime of knowledge and its appropriation od the postmodern „Weltbild“*. Online. Sociologický časopis. roč. 50, č. 5, str. 714-717, 2014. ISSN 0038-0288.
- Dvořáková, P., *Feminismus ve střední Evropě: Kapitalismus si přivlastnili muži*. Deník Referendum. Online, 2019. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/30322-feminismus-ve-stredni-evrope-kapitalismus-si-privlastnili-muzi>. [citováno 2024-03-12].
- Giddens, A.: *Sociologie*. Praha: Argo, 1997, ISBN: 80-7203-124-4.
- Henzlerová, E., *České matky stárnou*. Statistika & my Magazín českého statistického úřadu. Online, 2014. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2014/03/19/ceske-matky-starnou/>. [citováno 2024-03-30].
- Hudecová, A. *Rola otca a rola matky v súčasnej rodine v ére postmodernej spoločnosti*. Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitas Catholica Ružomberok, roč. XVIII, č. 3, s. 9-16, 2019. ISSN 1336-2232.
- Kikr, R. *The Conservative mind: from Burke to Eliot*. Washington D.C.: Regnery publishing, 2001, ISBN: 978-0895261717.
- Lipovetsky, G. *Třetí žena Neměnnost a proměny ženství*. Praha: Prostor, 1997, ISBN: 978-80-7260-171-4.
- Locke, J. *Druhé pojednání o vládě*. Praha: Svoboda, 1992, ISBN: 80-205-0222-X
- Myšková Skarlandtová, E., *Ve výzkumu převažují muži*. Statistika & my Magazín českého statistického úřadu. Online, 2021. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2021/10/20/ve-vyzkumu-prevazuji-muzi>. [citováno 2024-03-24].
- Petráňová, M. *V české společnosti přibývá vzdělaných žen*. Statistika & my Magazín českého statistického úřadu. Online, 2017. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2017/02/23/v-ceske-spolecnosti-pribyva-vzdelanejsich-zen/>. [citováno 2024-03-26].

- Porkertová, M., *Je vysokoškolský titul opravdu potřeba?* Online. Absolvent. Praha: Vydavatel ASA, Online, 2021. ISSN 2570-5024. Dostupné z: <https://www.absolvent.cz/clanek/je-vysokoskolsky-titul-opravdu-potreba#:~:text=Odborn%C3%A9%20znalosti%20jsou%20st%C3%A1le%20pot%C5%99eba,praxe%20to%20ji%C5%BE%20zkr%C3%A1tka%20nejde>. [citováno 2024-01-11].
- Renzetti, C. M., *Ženy, muži a společnost*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2003. ISBN: 80-246-0525-2.
- Ritter, P. a Šťastný, Z., *Liberalismus a konzervatismus*. Advokátní kancelář Ritter Šťastný. Online, 2024. Dostupné z: <https://ritter-stastny.cz/vite-ze/liberalismus-a-konzervatismus> [cit. 2024-03-10].
- Rydvalová, R. a Junová, B., *Jak sladit práci a rodinu... a nezapomenout na sebe*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3578-8.
- Seiferová, I., *Trendy ve vzdělávání žen na mateřské dovolené*. Prohuman: Vědecko-odborný interdisciplinární recenzovaný časopis, zaměřený na oblast společenských, sociálních a humanitních věd. Bratislava: Business Intelligence Club, o.z. 2009. ISSN 1338-1415.
- Sekot, A., *Sociologie v kostce*. Brno: Paido, s. 260, 2006. ISBN 80-7315-126-X
- Severová, K., *Vysoké školy zřizují dětské koutky a školky*. iForum magazín Univerzity Karlovy, str. 10, Online, 2009. ISSN 1214-5726. Dostupné z: <https://iforum.cuni.cz/IFORUM-7866.html>. [citováno 2023-12-22].
- Sobotková, I., *Psychologie rodiny*. Druhé, přepracované vydání. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.
- *Studium a rodičovství* / Masarykova univerzita. *Masarykova univerzita*. 2023, Dostupné z: <https://www.muni.cz/studenti/studium-a-rodicovstvi>. [cit. 2023-09-01].
- *Studující rodiče*. Praha, Centrum Carolina – UK point. 2022, Dostupné z: <https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-15.html>. [cit. 2023-05-31].
- Scruton, R., *Conservatism: An Invitation to the Great Tradition*. New York: All Points Books, 2018, ISBN: 978-1250170569.
- Šmíd, P., *Víte co to je liberalismus?* Encyklopedie radiožurnálu. Online, 2016. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/vite-co-je-liberalismus-6230639> [cit. 2024-03-10].

- Taukeni, S. *The main challanfges student mothers experience to manage their dual roles*. Namibia: University of Namibia Department of Educational Psychology and Inclusive Education, 2014. doi: 10.14355/ijap.2014.0303.04.
- Tužilová, M., *Pohled do historie rozvoje vzdělávání žen v Čechách, na Moravě a ve Slezku*. Resource Details. Online, 2016. Dostupné z: <https://epale.ec.europa.eu/cs/resource-centre/content/pohled-do-historie-rozvoje-vzdelavani-zen-v-cechach-na-morave-ve-slezsku> [cit. 2024-03-23].
- Zlámal, J., *Didaktika profesního vzdělávání v širším pedagogickém kontextu*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-792.
- Zormanová L., *Didaktika dospělých*. Praha: Grad, 2017. ISBN 978-80-271-0051-4.
- Zvěřina, J., *Feminismus a jeho současné podoby*. Centrum pro studium demokracie a kultury. Online, 2016. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/feminismus-jeho-soucasne-podoby> [cit. 2024-01-31].

ZDROJE METODOLOGIE:

- Creswell, J.W., *Qualitative inquiry and research resigin: choosing among five approaches*. California: Sage, 2013. ISBN 978-1-4129-9531-3.
- Mason, J., *Qualitative Researching*. Londýn: Sage, 1996. ISBN 978-14-4627-420-1.
- Neuman, L.W., *Sociological research methods: qualitative and quantitative approaches*. Boston: Pearson Education, Inc., 2014. ISBN- 13: 978-0205789640.
- Silverman, D., *Jako robiť kvalitatívny výskum*. Bratislava: Ikar, a. s. 2005. ISBN 80-551-0904-4.
- Špaček, O., *Společenské vědy a empirický výzkum*. In Novotná H., Špaček O., Šťovíčková, M. (eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (str. 17-18). Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2020. ISBN 80-7571-052-5.
- Švaříček, R. a Šedřová, K., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- Švecová, E., Novotná, H., Špaček, O., a Šťovíčková, M., *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK. Psychologie a její kontexty, roč. 11, č. 2, s. 98-100, 2020. ISSN 1803-9278.

ZDROJE OBRÁZKŮ:

- Obrázek 1 a 2: Myšková Skarlandtová, E., *Ve výzkumu převažují muži*. Statistika & my Magazín českého statistického úřadu. Online, 2021. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2021/10/20/ve-vyzkumu-prevazuji-muzi>. [citováno 2024-03-24].
- Obrázek 3: Henzlerová, E., *České matky stárnou*. Statistika & my Magazín českého statistického úřadu. Online, 2014. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2014/03/19/ceske-matky-starnou/>. [citováno 2024-03-30].
- Obrázek 4: Osobní sbírka respondentky